

FÖRSVARETS FORUM

FÖRVARSMAKTENS PERSONALTIDNING | NR 3/2021

AFGHANISTAN INSATSEN SOM FÖRÄNDRADE ALLT

Marinens viktiga **LUFTKRAFT**

SYDFRONT prövade framtidens ledare

Att komma ut på jobbet **HBTQ**

PLUS: FLUGFISKARE I NORR | PLIKTRÅDET | BEREDSKAPSKONTROLL
| BESLAGTAGNA JAGARE | STRIDSVAGNEN 100 ÅR

FLYGANDE START

SOMMAREN STÅR FÖR dörren och med den möjligheten till välförtjänt ledighet och vila för de allra flesta. När jag summerar det första halvåret 2021 konstaterar jag att vi inlett försvarsinriktningsperioden i ett högt tempo. Arbetet sker mot bakgrund av en omvärld som fortsätter att utmana och en pågående pandemi.

I mitten av maj halades den

mer kan du läsa om arméövningen Sydfront 21 och funktionsövningar i Östersjön med bland annat finskt deltagande.

När Försvarsmakten aktivt verkar byggs förtroendet för vår verksamhet. Årets Förtroendebarmeter visar att procentandelen av allmänheten som har mycket eller ganska stort förtroende för Försvarsmakten har ökat från 36 procent 2016 till

” Särskilt hedrar vi minnet av de fem svenskar som stupat och tänker på dem som skadats under sin tjänstgöring. ”

svenska flaggan efter nästan 20 års närvaro i Afghanistan. Under de år som svensk trupp varit på plats har vi bidragit till ökad säkerhet.

Jag vill framhålla min stora uppskattning för de insatser som gjorts av er som deltagit och av era anhöriga. Särskilt hedrar vi minnet av de fem svenskar som stupat och tänker på dem som skadats under sin tjänstgöring.

Försvarsmaktens stöd till samhället under pandemin har varit av betydelse. Våra egna restriktioner har gett avsedd effekt för att minska smittspridning och kommer fortsatt gälla till 15 september i år. Det handlar inte minst om att eftersträva hemarbete och minimera resandet.

Vi upprätthåller beredskap och genomför verksamhet dygnet runt och årets alla dagar. Övningarna är en viktig del där vi provar och utvecklar vår förmåga. I detta num-

63 procent 2021. Det är ett resultat som vi kan glädjas över och som vi måste förvalta och vårda.

I början av juni välkomnades Försvarsmaktens nye generaldirektör Mikael Granholm, som kliver på uppdraget i en intensiv tid. Jag ser fram emot att tillsammans fortsätta att bygga en starkare försvarsmakt kommande år.

TACK FÖR FINA insatser så här långt. Till hösten väntar mycket verksamhet att se fram emot.

Men först vill jag önska en skön sommar!

Micael Bydén
Överbefälhavare

S4 AKTUELLT**S10 PORTRÄTTET**

Nappade på fiske

S12 VETERANDAGEN

Veteraner hedrades digitalt

S13 SÅ VAR COVIDÅRET

Chefläkaren ser tillbaka

S14 NYA BANDVAGNAR

Rejält tillskott på band

S15 PLIKTRÅDET

Nyval av ledamöter

S16 CHEF I KOREA

Så jobbar NNSC

S36 BILDVINNAREPrisad
Försvarmaktsfotograf**S46 BEREDDA?**Amf 1 och P 4 i
beredskapskontroll**S48 FULLTRÄFF FÖR MILJÖN**Revingehed excellerar i
biologisk mångfald**S58 STRIDSVAGNEN 100 ÅR**Stridsvagnar genom
tiderna**S62 BESLAGTAGNA JAGARE**Han trotsade marin-
chefs order**S66 SÄKRA**SEMESTERÄVENTYRET
Sere-specialistens
överlevnadstips**S68 TILL SIST****S70 SEMESTERLÄTTJA**Presschefens tips för
regniga dagar**S72 SPRÅKET**Språkkurser nu
i egen regi**S73 FÖRVALTAREN**Är det verkligen
marinen som fyller år?**S74 KRÖNIKA**

Lars Gyllenhaal

VÄLKOMMEN, RESERVOFFICER

UNDER NÄSTAN 20 år ingick svenska soldater och officerare i de internationella militära styrkorna i Afghanistan. Totalt deltog 7 515 svenskar. Fem stupade och 24 sårades. De sista svenskarna i den nu avslutade insatsen landade i Jönköping den 25 maj. Det går knappast att överskatta betydelsen av deltagandet, för såväl enskilda som Försvarmakten i stort. I det här numret kan du läsa om en av soldaternas egna upplevelser från sina två missioner. Det är en gripande berättelse som också förklarar något om varför vi var där. Om du bara tänker läsa en artikel i det här numret – läs den!

För övrigt vill jag välkomna alla reservofficerare som från och med nu får tidningen hemskickad. Ni skulle naturligtvis ha fått Försvarets Forum för länge sedan eftersom ni är en bärande del av Försvarmakten. I synnerhet nu, med tanke på den kraftiga tillväxten.

Henrik Lundqvist Rådmark, redaktör

AFGHANISTAN. Soldatens egen dramatiska och gripande berättelse efter två missioner. **S18**

LUFTSTÖD. Följ med på ubåtsjakt när tredje helikopterflottiljen övar tillsammans med marinen. **S28**

FRAMTIDENS LEDARE. Övningen Sydfront utmanade kadetter under realistiska förhållanden. **S38**

HAN BLEV HON. Efter stor vända kom André ut som Ava. Så klarade hon omställningen på jobbet. **S52**

TRYGGARE ARBETSPLATS

Ingen ska behöva känna sig otrygg i Försvarsmakten. Därför finns UOB, enheten för utredningsstöd vid ovälkommet beteende.

SEDAN 2019 HAR Försvarsmakten som enda svenska myndighet en central enhet som arbetar mot kränkningar av medarbetare, ovälkommet beteende.

Enheten kallas UOB (utredningsstöd ovälkommet beteende) och deras tydliga uppdrag är att vägleda, agera utredningsstöd och följa upp ärenden gällande ovälkommet beteende. Caroline Jonsson på HR-centrum är en av dem som driver arbetet.

Hur arbetar ni?

– Med allt från riktlinjer, metoder, utredningar av enskilda incidenter och vägledningar. Efter varje genomförd utredning ger vi rekommendationer om åtgärder på individ-, grupp- och organisatorisk nivå samt hur man kan arbeta förebyggande.

– Vi genomför även utbildningar kring ovälkommet beteende på förfrågan från förband.

– Vi har också tagit fram riktlinjer som tydliggör begreppet ovälkommet bete-

Stöttande kamrater ökar såväl stridsvärde som trivsel.

JONAS HOLMBERG/FÖRSVARSMAKTEN

ende samt hur ärenden ska hanteras.

Vad kan enskilda medarbetare göra för att vara med och förändra?

– När du uppmärksammar ett ovälkommet beteende, påtala det för individen och stötta den som känner sig utsatt.

Kan chefer i Försvarsmakten kontakta er när de inte vet hur de ska agera?

– Ja. Ett av våra huvudsyften är just vägledning till chefer. Personal är också välkomna

för guidning eller frågor.

Går utvecklingen åt rätt håll?

– Utvecklingen går definitivt åt rätt håll. Det handlar dock om kunskap och kultur som tar lång tid att utveckla i en stor organisation som Försvarsmakten. ◀

BEHÖVER DU STÖD?

Kontakta UOB på 08-514 392 72 eller hrc-uob@mil.se

Läs mer på: www.forsvarsmakten.se/ovalkommet-beteende/

CITATET

”Förr hade vi tid, men inte pengar. Nu har vi pengar, men inte så mycket tid.”

Marinchef Ewa Skoog Haslum

FLYGVAPNET PRISAR INNOVATIONER

Flygvapnets nyinstittade innovationspris ska få fler att engagera sig i utvecklingen.

KRITERIERNA FÖR att få lämna tävlingsbidrag är enkla: du ska tillhöra flygvapnet – som anställd eller värnpliktig – och idén eller förslaget ska kunna användas i verksamheten.

En expertpanel bedömer bidragen och ett urval av dem kommer att få presenteras av upphovspersonen direkt för expertpanelen. Vinnaren premieras vid det årliga flygvapenmötet.

Bidrag kan lämnas in den 1 oktober, en månad före flygva-

Flygvapnet uppmanar till nytänkande.

ANTONIA SEHLSTEDT/STRIDSFOTO/AV

penmötet i november 2021.

– En förutsättning för att vi ska lyckas med den pågående tillväxten är att ständigt genomföra förbättringar av vår verksamhet. Vi behöver nu att

alla medarbetare och värnpliktiga under grundutbildning aktivt bidrar i processen och vågar tänka innovativt, säger ställföreträdande flygvapenchef Anders Persson. ◀

HAN ÄR NY GD

Mikael Granholm har utsetts till ny generaldirektör för Försvarsmakten och tillträdde sin tjänst den 1 juni 2021.

– JAG ÄR GLAD ÖVER detta viktiga uppdrag, inte minst med tanke på den tillväxt som Försvarsmakten har framför sig, säger Mikael Granholm. Jag ser fram emot att tillsammans med ÖB och den övriga försvarsmaktsledningen leda utvecklingen av det svenska försvaret.

Han kommer närmast från rollen som förvaltningschef i Regeringskansliet, och har tidigare arbetat på bland annat Försvarsdepartementet, Justitiedepartementet och

Försvarsmaktens nye generaldirektör, Mikael Granholm.

KRISTIAN POHL

Finansdepartementet.

Mikael Granholm har en pol mag i statsvetenskap. Hans förordnande som generaldirektör sträcker sig till och med den 31 maj 2027. ◀

WEBBUNDERSÖKNING OM SÄKERHET

Under juni och juli genomför Must, med hjälp av Kantar Sifo, en undersökning bland Försvarsmaktens medarbetare. Syftet är att få ett bättre grepp om säkerhetsmedvetandet inom organisationen.

Undersökningen genomförs som en webbenkät. Ett slumpmässigt urval av medarbetare och värnpliktiga får en webb-adress och ett lösenord skickade till sin hemadress.

Om du är en av dem som valts ut är det viktigt att du tar dig tid att svara på frågorna. Varje svar kommer naturligtvis att hantearas konfidentiellt och varken enkäten eller svaren utgör någon säkerhetsrisk. Tvärtom stärker de Försvarsmaktens säkerhetsarbete.

SWEDDEC VÄXER

Den första juli får Swedec ett hundratal nya soldater och officerare. Det är EOD- och sökkompaniet vid Ing 2 som då blir en del av Swedec, med målet att etablera ett krigsförband. Förändringen sker för att bättre kunna möta dagens hotbild, överstelöjtnant Arne Varnander, stabschef vid Swedec.

IDAG FINNS ETT 30 tal ammunitionsröjare hos Swedec, men ingen av dem bemannar krigsorganisationen utifrån deras kompetens som ammunitionsröjare.

– Den verksamhet som Försvarsmakten bedriver idag har till stor del varit inriktad på att försörja internationella insatser inom ammunitions- och minröjning. Nu sätter vi även fokus på nationellt

DANIEL WIBERG/FÖRSVARSMAKTEN

Om två år ska det nya krigsförbandet hos Swedec stå klart.

försvar inom detta område. Det nya krigsförbandet kan vara klart 2023, säger Arne Varnander.

Kompaniet vid Ing 2 består av cirka 100 personer. Själva flytten kommer inledningsvis inte att märkas på andra sätt än att personalen får ett nytt förbandsmärke. Lokaler och materiel förblir desamma. Men

för kapten Sven Johansson, kompanichef på EOD- och sökkompaniet, har den en särskild betydelse.

– Jag har varit på Ing 2 sedan 1998. Men när jag nu går över till Swedec kommer jag ändå tillbaka till där allt en gång började, på sätt och vis, eftersom jag gick officershögskolan där. ◀

FÖRSVARET LOCKAR FLEST

FÖRSVARSMAKTEN ÄR DEN näst mest populära arbetsgivaren av alla myndigheter, enligt en färsk undersökning. FMV hamnar överst på listan. Resultatet visar på en ökad popularitet jämfört med förra året, då Försvarsmakten intog tredjeplatsen.

– Det speglar den tid vi lever i. Idag vill fler svenskar ha ett jobb där man är del av något större, får andra att må bra och kan känna stolhet, säger Martin Sjögren, ansvarig för offentlig sektor på Randstad, som genomför undersökningen. ◀

Allt fler unga prioriterar trygghet i arbetslivet, enligt Ungdomsbarometern.

FELIX SUNDBÄCK/FÖRSVARSMAKTEN

Bättre förutsättningar för lönestruktur, kompetens- och karriärutveckling. Det är några av ambitionerna med trebefälssystemet.

AXEL ÖBERG/STRIDSFOTOAVD.

VICTOR PERSSON/AMF 1

TREBEFÄLSSYSTEMET KLART 2023

TREBEFÄLSSYSTEMET infördes 2008 efter anvisningar från riksdagen, men har inte fått fullt genomslag och det har saknats ett slutdatum. Med överbefälhavarens beslut i maj är det satt till den 1 januari 2023.

– Det är nödvändigt för att

kunna möta framtidens krav och den tillväxt vi har framför oss. Jag kan förstå att beslutet väcker engagemang och jag vill med anledning av detta vara väldigt tydlig: alla medarbetare behövs och fyller en viktig roll i Försvarsmakten, säger överbefälhavare Micael Bydén. ◀

SIFFRAN

75

... år fyller FRO, Frivilliga radioorganisationen. Det är en av 18 frivilliga försvarsorganisationer i totalförsvaret och har Ledningsregementet som stödförband. FRO bidrar till mer än 500 befattningar inom Hemvärnet.

HALLÅ DÄR

... **HANS GRANLUND** som är projektledare för etableringen av Amf 4 i Göteborg.

När ska Amf 4 vara igång?

– Den första oktober i år.

Hur stort blir regementet?

– Inledningsvis blir det närmare 600 anställda plus 300 värnpliktiga, vilket gör att vi organisatoriskt blir större än Amf 1 redan från start.

– Det sker genom att vi tar över 17:e bevakningsbåtkompaniet och 132:a säkerhetskompani sjö, som redan finns i Göteborg sedan tidigare. Utöver det etableras 5:e amfibiebataljon.

– På sikt ska Amf 4 bestå av cirka 900 anställda och 300 värnpliktiga.

Hur långt har ni kommit i arbetet med etableringen?

– Jag har jobbat med det här på heltid sedan juli förra året. Men förberedelserna inleddes redan under 2019. De värnpliktiga som antogs till Amf 1 med placering i Göteborg och rycker in nu i sommar tar vi över och de får sin utbildning på Amf 4.

– Eftersom vi även tar över garnisonsansvaret och alla stödenheter och ledningsförmågan från FömedC, kommer vi att behöva nyanställa en del personal, främst civila.

Vad innebär etableringen av Amf 4 för det militära försvaret av Sverige?

– Vi får en kontinuerlig marin närvaro på västkusten och vid skandinavians största och viktigaste handelshamn. Hamnen är också en viktig funktion i det svenska världsstödet.

TYSKT PLAN ERSÄTTER SK 60

Nytt skolflygplan innebär också en förändring av pilotutbildningen.

OM TVÅ ÅR lyfter Flygvapnets nya skolflygplan för första gången. Det är ett tvåsitsigt turbopropflygplan från tyska Grob Aircraft, med en marschfart på 380 kilometer i timmen. Planet, med modellbeteckningen G 120 TP, ska ersätta det nuvarande jetflygplanet Saab 105 SK 60. Bytet innebär även en förändring av utbildningskonceptet.

– Piloterna lär sig grunderna i flygning i detta propellerflyg för att sedan i nästa utbildningssteg använda Jas 39 Gripen som en Advanced Trainer Aircraft, säger flygvapenchef Carl-Johan Edström.

Totalt kommer sju flygplan och en simulator att

CHRISTOPH G. SCHUBERT

Det nya skolflygplanet har en spännvidd mellan vingspetsarna på tio meter och klarar g-krafter på upp till 6G.

levereras med option på ytterligare anskaffning. Leveransen är beräknad till 2022. Benämningen på det nya skolflygplanet är SK 40 och i utbildningskonceptet utgör det ett så kallat Basic

trainer aircraft. Samma modell används för militär flygutbildning av bland andra Storbritannien, USA och Mexico.

SK 60 nyttjas parallellt under ytterligare några år. ◀

PÅ NY POST

Överste **Jonas Nellsjö** placeras som chefsutvecklare FV vid HKV LEDS PERS CPUS från 1 sep tills vidare, dock längst till 30 juni 2023.

Överste **Claes Isoz** placeras som chef för PROD RPE LOG från 1 aug tills vidare, dock längst till 31 aug 2024.

Överste **Carl-Fredrik Edström** placeras som chef för Norrbottens flygflottilj från 1 aug tills vidare, dock längst till 31 aug 2025. Edström är lokal verksamhetsledare inom FM Flygoperatör under samma period.

Överste **Mats Antonson** placeras som chef för Helikopterflottiljen

från 1 sep tills vidare, dock längst till 31 dec 2024. Antonson är lokal verksamhetsledare inom FM Flygoperatör under samma period.

Försvarsmakten föreslår att

regeringen beslutar att

överste **Magnus Liljgren**

placeras som chef för

Flygsäkerhetsinspektionen vid

Försvarsmakten högkvarter från 1 aug tills vidare, dock längst till 31 dec 2023.

Brigadgeneral **Lennart**

Kvannbäcken beviljas

tjänstledighet för tjänstgöring vid

FMV som militär tjänsteman från 1 april tills vidare, dock längst till 31 mars 2024.

Brigadgeneral **Lennart**

Kvannbäcken beviljas

tjänstledighet för tjänstgöring

vid Inspektionen för strategiska

produkter som militär tjänsteman

från 1 april tills vidare, dock längst till 31 mars 2024.

Överste **Anna Siverstig** placeras

som chef för Luftstridsskolan från

1 sep tills vidare, dock längst till 31 dec 2025.

Överste **Robert Nylén** placeras

som stf C SFL vid HKV från 1 sep

tills vidare, dock längst till 30 sep 2024.

Överste **Fredrik Holmbom**

placeras som chef för materiel- och logistiksektionen vid HKV

PATRIOT PÅ VÄG

Delar av Patriot-systemet börjar nu levereras till Försvarsmakten.

HÖSTEN 2021 SKA Försvarets materielverk (FMV) överlämna luftvärnssystem 103, Patriot, till Försvarsmakten. De olika delarna som ingår i systemet börjar nu komma till FMV. I slutet av april överlämnade FMV de första fordonen till Luftvärnsregementet.

– Vi ser nu effekten av vår tillväxt och leveransen av de nya fordonen som är avsedda för patriotsystemet är starten på det, säger överste Mikael Beck som är chef på Luftvärnsregementet (Lv 6) i Halmstad.

Totalt har FMV anskaffat 40 olika fordon i tre olika varianter till det nya luftvärnssyste-

Luftvärnssystem 103, Patriot, kan bekämpa kryssningsrobotar och ballistiska robotar – en helt ny förmåga för Sverige.

FÖRSVARETS MATERIELVERK

met. Leveranserna sker i omgångar under 2021. Fordonen som är tillverkade i Österrike är avropade på FMV:s ramavtal med RMMV (Rheinmetall MAN Military Vehicles). Leveranskontrollerna sker i Sverige och utförs av FMV Test & Evaluering.

Fordonen kommer inledningsvis användas för transport av semitrailer med lavetter, radar och ledningscontainer. De kommer att börja nyttjas under sommaren vid en så kallad Sico (System Integration and Check Out) samt under utbildningen på det nya systemet. ◀

LEDS PLANEK från 1 aug tills vidare, dock längst till 31 aug 2023.

Överstelöjtnant **Niclas Magnusson** placeras vid Flygstaben som chef för Stöдавdelning från 1 sep tills vidare, dock längst till 31 dec 2024. Magnusson befordras vid tillträdet till överste.

Överstelöjtnant **Mattias Thomsson** placeras som chef J9 vid HKV INSS från 1 sep tills vidare, dock längst till 10 okt 2024. Thomsson befordras vid tillträdet till överste.

Överste **Dag Lidén** får förlängd placering som arméstabschef i Enköping tills vidare, dock längst till 30 juni 2022.

Överste **Bengt Alexandersson** placeras som stf delegationschef vid NNSC, Korea, från 18 aug till 3 sep 2023 (prel).

Kommendör **Per-Ola Johansson** placeras som stf chef för FMTIS från 1 aug tills vidare, dock längst till 30 sep 2025.

Överste **Fredrik Holmborg** placeras som TFF HKV LEDS PLANEK från 1 juni tills vidare, dock längst till 31 juli 2021.

Överste **Mattias Hanson** placeras som ledningssystemchef PROD vid Försvarsmaktens HKV från 1 juni tills vidare, dock längst till 30 sep 2024.

Överste **Anders Stach** placeras

som SC vid HKV LEDS INRI från 18 juni tills vidare, dock längst till 31 maj 2024.

Överste **Fredrik Zetterberg** placeras som chef MHS H från 18 juni tills vidare, dock längst till 31 maj 2025.

Överste **Stefan Pettersson** placeras som chef för Skaraborgs regemente P 4 från 16 juni tills vidare, dock längst till 31 maj 2025.

Kommendör **Jan Kinnander** får förlängd placering som chef för SÄKK vid HKV MUST från 1 sep tills vidare, dock längst till 31 aug 2022.

PORTRÄTTET

MED BÅDA FÖTTERNA I VATTNET

Linnea Jonsson i Umeå nappade på flugfiske för sex år sedan.

”Fiske är avslappnande för mig även om jag i början tyckte att själva fiskarna var slemmiga och äckliga. Min sambo André har fiskat hela livet så han fick sätta på maggoten när vi pimplade och kroka loss sommargäddorna. När han började flugfiska var jag inte sen att haka på och nu har jag flugfiskat seriöst i sex år. Jag fastnar för det mer och mer varje gång vi är ute. Det är hela naturupplevelsen som gör det så fint, vi vandrar, vi bor ute i tält, vi lagar god mat – och så fiskar vi.

Jag är ingen riktig flugfiskerörd än som André men jag glider med. Det är en fantastiskt rolig hobby att ha tillsammans. Från att sitta hemma och knyta flugor och planera fiskeresor till att sen ge sig ut och fiska ihop.

Det enda som är tråkigt är att det finns inte så mycket utrustning och kläder som är damanpassade, även om det kommer mer och mer.

Mitt bästa fiskeminne är när jag fick min första fjällöring över ett kilo. Jag kände redan när den krokade att det är en stor fisk. Även fast jag hade fått stora fiskar innan så var denna en speciell fisk. Varje gång jag började få in den till land rusade den ut igen och när öringen väl låg i håven hade jag adrenalinpåslag i två timmar efteråt. Det var min först fjällfiskeres, riktigt läckert.

Umeå är en tacksam plats att

bo på för flugfiskare, det finns många fina vatten här. Förutom alla åar, älvar och tjärnar som ligger nära är det också en bra plats att utgå ifrån. Det finns otroligt bra fiske bara två timmar bort.

Det finaste är att hitta en guldtjärn där kläckningen (av exempelvis myggor eller sländor) är igång och öringen vakar så det går att fiska med torrflugor.

Om semestern är planerad rätt och vi har lite tur så kan vi fiska oss genom hela semestern, det är helt klart den bästa sommaren.”

LINNEA JONSSON

Arbetar: Expedition, Umeå garnison

Bor: Umeå

Familj: Sambon André och hunden Dixie

Ålder: 29

Favoritfluga: Soft pörn, en dubbelkrokad streamer

Drömfiskeres: Scotland

Okänt om Linnea: Två SM-guld i innebandy

Från att ha tyckt att fiskarna var "slemmiga och äckliga" hoppas Linnea nu kunna fiska sig genom hela semestern.

HEDRADE SOLDATER

Årets Veterandag hölls i år vid Berga slott på Amfibieregementet som ett digitalt evenemang som direktsändes på Försvarsmaktens Youtubekanal.

VETERANDAGEN ÄR SVERIGES uppmärksammande av den personal som tjänstgjort internationellt, med eller utan vapen.

Efter inledande överflygning av Jas 39 Gripen i en så kallad missing man-formation, och kransnedläggning vid veteranmonumentet på Djurgården, medaljerades personer för sina förtjänstfulla insatser i utlandstjänst.

Vid ceremonin på Berga slott hölls tal av talman Andreas Norlén, försvarsminister Peter Hultqvist och överbefälhavare Micael Bydén.

– I dag minns vi och hedrar de som tvingats betala det yttersta priset för sina insatser. De som inte längre är med oss. Vi hedra också dem som skadats och vi hedrar alla dem som kommit hem oskadda, sa ÖB.

Fältartisterna stod för delar av de musikaliska inslagen representerade av Jill Johnson, Petra Wahlgren, Per-Erik Domargård, Martin Ehntorp, Barbro Lindkvist, Oskar Fredriksson och Tomas Boström. Även Livgardets Dragonmusikkår medverkade.

MEDALJÖRER OCH MOTIVERINGAR

FÖRSVARSMAKTENS FÖRTJÄNSTMEDALJ I SILVER MED SVÄRD

Major Max Ulleberg, Sollentuna
... för att med stort personligt mod och med hög integritet förtjänstfullt lett förbandet under svåra förhållanden i sam-

Kung Carl Gustaf vid veteranmonumentet, Restare.

NIKLAS ENGLUND/FÖRSVARSMAKTEN

band med attacken mot Camp Taji, Irak mars 2020.

FÖRSVARSMAKTENS MEDALJ FÖR SÅRAD I STRID, I SILVER

Menig Kjell Jonsson, Alicante
... med anledning av striden i Gaza 1957.

Menig Kenneth Nyberg, Vänersborg

... med anledning av striden i Kongo 1961.

FÖRSVARSMAKTENS FÖRTJÄNSTMEDALJ I SILVER

Sergeant Ann Fernström, Ockelbo

... för att med stort personligt mod på ett förtjänstfullt sätt under pressade förhållanden möjliggjort förhandling av en fredlig lösning med en beväpnad och fientlig milis, Timbuktu, Mali september 2019.

Korpral William Stålhök, Stockholm

... för att med stort personligt mod på ett förtjänstfullt sätt under pressade förhållanden möjliggjort förhandling av en fredlig lösning med en beväpnad och fientlig milis, Timbuktu, Mali september 2019.

Löjtnant Nils Bergqvist, Sollentuna

... för sina förtjänstfulla och mångåriga insatser inom bildunderrättelse, fototolkningsförmåga och bildalstrande sensorer att genom sin expertis och outtröttliga strävan gagnat Försvarsmakten i såväl nationella operationer som internationella insatser, Uppsala 2021.

Kommendörkapten Philip Bachus, Uppsala

... för sina förtjänstfulla initiativ och avgörande insatser under pandemins inledning genom att utveckla nytt koncept Gloria för provtagning. Till gagn för Försvarsmakten och andra myndigheter under rådande pandemi, Sverige 2020.

Avdelningschef Maritha Küller, Enköping

... för förtjänstfullt ledarskap och insatser under pressade förhållanden inom logistik och upphandling, vilket varit betydande för att Sverige kunnat öka kapaciteten på materiel och utrustning vilket sannolikt har räddat liv och ökat sjukvårdens uthållighet. Till gagn för Försvarsmakten och samhället under rådande pandemi, Sverige 2020. ◀

Text **Johan Lundgren/Leds Komm**

CHEFSLÄKAREN OM PANDEMIÅRET

Försvarmaktens chefsläkare Tomas Skommevik konstaterar att året varit krävande och inneburit många anpassningar med hänsyn till pandemin. Samtidigt har myndigheten lyckats nå sina mål.

HUR HAR pandemiutvecklingen i Försvarmakten sett ut jämfört med samhället i övrigt?

– Andelen värnpliktiga och fast personal med bekräftad covid-19 har legat på samma nivåer eller lägre än andelen smittade i samhället i jämförbara grupper.

Vilka åtgärder har satts in för att dämpa smittspridningen?

– En tidig målsättning som fortsatt kvarstår är riskminimering av smittexponering bland värnpliktiga på deras förband. Då smittan varit och ännu är utbredd i samhället har det genom längre tjänstgöringsperioder byggts in ett visst mått av karantän på förbandsnivå samtidigt som exponeringen utanför förbandet minskats.

– Förband inrättande också särskilda sjukkvarter där individer med misstänkt smitta eller exponering kunnat inkvarteras.

– Vi har också möjliggjort för flera av våra anställda att distansarbete och hålla möten digitalt. Samtidigt har vi minskat antalet fysiska sammankomster.

EGEN PROVTAGNING

MÖJLIGHETEN ATT GENOMFÖRA provtagning är central för att kunna begränsa en pandemisk smitta, förklarar Tomas. Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA, har en hög labo-

Tomas Skommevik har regelbunden kontakt med myndigheter och sjukvården om pandemiläget.

ratoriekapacitet och ställde tidigt i pandemin om till att kunna analysera covid-19-prover för att hjälpa sjukvården. Även Försvarmakten upphandlade tidigt den förmågan av SVA.

– Nu kan vi även genomföra analyser själva, då vi under året anskaffat tre så kallade PCR-maskiner för analys av covid-19-test. De användes mycket framgångsrikt under Sydfront 21, och hade en avgörande roll för kontroll och begränsning av eventuell smitta under övningen.

Hur väl har åtgärderna fungerat?

– Försvarmaktens har som uttalat mål att bidra till en minskad smittspridning i samhället – och samtidigt nå våra högt ställda mål vad gäller förbandsproduktion. Min uppfattning är att båda dessa uppnåtts i hög grad.

– Bara det faktum att andelen värnpliktiga med bekräftad covid-19 legat på samma nivåer

eller lägre än andelen smittade i samhället i jämförbara grupper, är ett mycket gott betyg till hur Försvarmakten hanterat utmaningarna.

Vad hade Försvarmakten kunnat göra bättre?

– En lärdom är att hög provtagningskapacitet är vital för att begränsa smitta under en pandemi. Således hade det varit önskvärt att vi i ett tidigare skede i pandemin haft en egen förmåga till PCR-test.

– Man skulle för framtiden kunna överväga att Försvarmakten har en egen smittskyddsläkare. En smittskyddsläkare har ett tungt beslutsmandat inom ramen för smittskyddslagstiftningen och det finns mycket värdefull information i nätverket för Sveriges smittskyddsläkare, som skulle kunna komma Försvarmakten till gagn. ◀

Text **Henrik Lundqvist Rådmark/Leds Komm**

Nya bandvagnar ska börja levereras 2023. Här ses ett tiotal bandvagn 410 från Ing 2 under en övning på Gotland 2016.

200 NYA BANDVAGNAR ...

Som ett steg i Försvarsmaktens tillväxt förstärker armén fordonsparken med nya bandvagnar och stridsfordon 90.

DET HANDLAR OM bandvagn 410 i fyra olika versioner och anskaffningen görs tillsammans med Tyskland, Storbritannien och Nederländerna.

– Upphandlingen omfattar mellan 500 och 900 bandvagnar beroende på vad länderna beslutar. För svensk del handlar det om minst 200 bandvagnar, säger Mikael Frisell, chef för ar-

mémateriel vid FMV.

Beställningen omfattar versioner för trupptransport, logistik och sjukvård.

Även andra delar av arméns fordonspark förstärks.

– Det handlar om uppgraderingar av befintliga stridsfordon 90 samt köp av fler av senare version. Fler granatkastarbandvagn 90 "Mjölner" ska också anskaffas, säger Mikael Frisell.

Han understryker också att Försvarsmaktens parallellt med nyanskaffningarna fortsätter att köpa in bandvagnar av befintlig modell, något som

är nödvändigt för arméns expansion.

... OCH NYA HANDELDVAPEN

I SEPTEMBER INITIERAS även ett uppdrag som omfattar anskaffning av en ny eldhandvapenfamilj. Det handlar om prickskyttegevär, skarpskyttegevär, automatkarbin och självskyddsvapen, och ska bland annat ersätta AK 5:an.

Förhoppningen är genomföra någon del av anskaffningen tillsammans med Finland, enligt Mikael Frisell på FMV. ◀

Text **Linus Ehn/Leds Komm**

BRISTANDE PLIKTKUNSKAP I FOKUS

Den 19–21 april hölls Värnpliktskongressen på Youtube. Bland de 100-talet deltagarna fanns såväl ÖB som försvarsministern.

NÄR DEN ANDRA Värnpliktskongressen sedan 2019 hölls skedde det digitalt, av uppenbara skäl. Utöver värnpliktiga representanter från förband i hela landet deltog även ÖB och försvarsminister Peter Hultqvist. Dagen innehöll också en paneldebatt ledd av Folk och Försvar, med bland andra Lars Wetterskog som är lärare i ledarskap på Försvarshögskolan och Anders Lindberg, ledarskribent på Aftonbladet.

BRISTANDE INFORMATION

DEN FRÅGA SOM fick störst utrymme handlade om bristande kunskap hos unga om vad värnplikten och pliktlagen innebär, något som undersökningen Ungdomsbarometern har visat. Kunskapsbristen blir tydlig när ungdomarna ”kommer ut i verkligheten som värnpliktiga”, enligt Sven Blomberg som gjorde värnplikten på I 19 och valdes till medlem i rådet. Kongressen pekade på att Försvarsmakten och Plikt- och prövningsverket har brustit i att informera om vilka utmaningar och påfrestningar en värnpliktsutbildning innebär. Lisa Holmqvist, avgående ordförande i Pliktrådet påpekade att det är viktigt att den information som delges är rättvisande och inte ger en förskönande bild av livet som värnpliktig.

En annan stor fråga handlade om hur Försvarsmakten hanterat pandemirelaterade situationer för värnpliktiga.

– Frågan om indragen ledighet diskuterades mycket. Vissa

PLIKTRÅDET

Under kongressen valdes fem nya medlemmar till rådet, från förband i samtliga tre försvarsgrenar: Johan Gunnarsson – Sjöstridsskolan, Anton Hanny – F 17, Felicia Konstenius – Lv 6, Olof Wärmländer – Livgardet och Sven Blomberg – I 19.

förband har haft långa tjänstgöringsperioder, utan kompensationsledighet. Det talades också om hur rutiner vid isolering, karantän, lett till missad utbildning och sämre mat, berättar Malin Eidmann som är avgående kommunikationsansvarig i Pliktrådet.

ÖB tackade de värnpliktiga för de uppoffringar och insatser som de gjort under detta krävande pandemiår.

TRAKASSERIER

SEXUELLA TRAKASSERIER PÅ förbanden var en annan fråga som engagerade många.

– Ombuden på kongressen vittnade om ett flertal fall med grova trakasserier som inte hanterats på rätt sätt, främst av befäl mot värnpliktiga men även värnpliktiga emellan, säger Sven Blomberg

ÖB var mycket tydlig med att han inte accepterar trakasserier i myndigheten och att alla

ska känna sig trygga i Försvarsmakten, och han underströk vikten av att Pliktrådet lyfter dessa frågor.

Kongressen fattade beslut om Sveriges totalförsvarspliktigas idéprogram, som behandlar allt som rör de totalförsvarspliktiga, allt från ersättningar till psykisk hälsa. I år fokuserade kongressen mycket på mönstringsfrågor och mönstringsprocessen, hantering av värnpliktiga och deras utbildning under pandemin. Samt på hur ovälkommet beteende ska hanteras och förebyggas. ◀

Text **Johanna Toll/Leds Komm**

FAKTA

Pliktrådet representerar Sveriges totalförsvarspliktiga, deras intressen och åsikter. Rådet för deras talan gentemot samhället och svenska myndigheter, däribland Försvarsmakten.

SPÄNT LÄGE

Sverige har bevakat gränsen mellan Nord- och Sydkorea sedan 1953. Huvuduppgiften är att kontrollera att avtalet om vapenstillestånd som upprättades då följs. Generalmajor Anders Callert blev ny chef för den svenska delegationen den 1 juni.

HENRIK LUNDOVIS RÅDMÅRK/LEDS KOMM

DET ÄR INTE KRIG. Men inte heller fred. I konflikten mellan Nord- och Sydkorea råder vapenstillestånd, enligt avtalet från 1953. Sverige är ett av länderna som övervakar att det efterlevs, genom NNSC, (Neutrala nationernas övervakningskommission).

När generalmajor Anders Callert kliver på tjänsten som chef för den svenska delen av kommissionen accepterar han

samtidigt en vardag som åtminstone delvis ska komma att präglas av vägspärrar, kontroller och inte minst den ”märkliga känslan av att ha förflyttats tillbaka till kalla krigets dagar”, som han säger. Han har nyligen kommit tillbaka från en förberedande resa till Sydkorea.

DUBBLA KULTURER

– Det är ett lugnt område till vardags. Men i den gemensamma enklaven för nord- och sydsidan några hundra meter bort från NNSC:s byggnader har det skett incidenter, med

OVAN: Staketet runt NNSC:s område i Panmunjon i den demilitariserade zonen skickar tydliga signaler. VÄNSTER: Generalmajor Anders Callert tar med sig familjen till Sydkorea, där de bor på den amerikanska basen Camp Humphreys.

ibland tragisk utgång.

Men han är inte orolig inför det tvååriga uppdraget, som han själv sökte sig till efter att ha pratat med en av de tidigare svenska delegationscheferna. Framför allt är han förvåntansfull, säger han och förklarar att "jobbet innebär att få bidra till stabilitet och att förhoppningsvis utveckla förtroendeskapande åtgärder mellan parterna".

Det innebär också goda möjligheter att uppleva en annan kultur – eller två andra kulturer, eftersom han kommer att bo på den amerikanska ba-

bestod NNSC av flera hundra personer, med övervakning inte bara av den demilitariserade zonen, utan även i utvalda hamnar och flygfält för att kontrollera att truppförstärkningar och tillförsel av materiel följde avtalet.

I mitten av 90-talet upphörde Nordkorea att erkänna NNSC:s existens, då de ansåg att de inte längre var opartiska efter kommunismens fall i Tjeckoslovakien och Polen. Därför är det i dag bara Sverige och Schweiz kvar, med vardera fem personer, även om Polen

”Det är lugnt uppe vid gränsen – även om man kan väckas av att något djur kliver på en mina mitt i natten.”

sen Camp Humphreys som i allt väsentligt är ett amerikanskt samhälle.

– I den delen av landet, knappt 14 mil söder om gränsen, märks inte spänningarna i regionen nämnvärt, berättar han.

Det är närmare gränsen som känslan av att förflyttas till kalla kriget kan infinna sig, med vägspärrar och områden där civila inte får röra sig fritt.

– Spänningen i den här delen av Asien är påtaglig, den förstärks förstås av den oerhörda militära kapacitet som finns inom hela regionen, i kombination med att man inte har några säkerhetspolitiska strukturer som OSSE i Europa, exempelvis, konstaterar Anders Callert.

UTÖKAT UPPDRAG

NNSC TILLSATTES AV parterna i vapenstilleståndsavtalet för att övervaka att det följdes. Nordkorea och Kina utsåg Polen och Tjeckoslovakien, och UNC (United Nations Command) pekade på Sverige och Schweiz. Under de första åren

fortsätter att hålla sig uppdaterade.

Uppdraget att tillse efterlevnaden av avtalet kvarstår men har under åren ändrats och utökats något. I dag övervakar de även militärövningar som Sydkorea genomför, ofta tillsammans med USA, så att de sker på ett sätt som ligger i linje med avtalet om vapenvila från 1953, förklarar Anders Callert.

– Som chef över den svenska delegationen kommer jag att tillbringa två till fyra dagar i veckan på plats i den demilitariserade zonen vid gränsen. Övrig tid arbetar jag bland annat från den amerikanska basen, Camp Humphreys.

Vad ser du mest fram emot?

– Arbetet uppe vid gränsen. Det är lugnt där – även om man kan väckas av djur som kliver på en mina mitt i natten – men man känner verkligen att vi spelar en viktig roll i den säkerhetspolitiska dimensionen i området. ◀

Text **Henrik Lundqvist Rådmark/Leds Komm**

NEUTRAL NATIONS SUPERVISORY COMMISSION

» Inrättades 1953 som en del av vapenstilleståndsavtalet.

» Är en oberoende och opartisk funktion.

» Bestod av representanter för Tjeckoslovakien och Polen (utsedda av Nordkorea och Kina), samt representanter för Sverige och Schweiz (utsedda av UNC, United Nations Command).

» Uppdraget innebar inledningsvis främst att tillse att ingendera sidan tillfördes ny militär personal eller dito materiel i en omfattning som stred mot avtalet.

» Sedan 1995 utgörs NNSC endast av Sverige och Schweiz, med visst deltagande av Polen.

» Nordkorea erkänner inte längre NNSC (sedan 1995).

» Idag övervakar NNSC även militärövningar som genomförs.

Formellt råder krigstillstånd mellan Nord- och Sydkorea. De två länderna har flest antal soldater per capita i världen.

AFGHANISTAN

SKULDRA MOT SKULDRA

I år avslutas Afghanistan-
insatsen efter 20 år. Bild från
byn Ali Zayi, 2010.

**ÖVER 7 500 SVENSKA MÄN OCH KVINNOR
HAR TJÄNSTGJORT I AFGHANISTAN.
ALLA HAR SIN HISTORIA ATT BERÄTTA.
VI LÄT VÅR KOLLEGA TOBIAS BESTELID,
MED TVÅ AFGHANISTANINSATSER
I BAGAGET, BERÄTTA SIN.**

Text & foto Tobias Bestelid/Leds Komm

AFGHANISTAN

SVERIGE, 25 MAJ 2021. 14 ökenuniformerade soldater kliver ur ett civilt flygplan på Jönköpings flygplats. Två har anlänt någon dag tidigare. Den regniga vårvällen är fjärran från den intensiva ökenheta som soldaterna upplevt någon dag tidigare i Mazar-e-Sharif i Afghanistan. Enligt den norska vädertjänsten yr.no är det 21 graders skillnad mellan Jönköping och Mazar-e-Sharif just denna dag.

Sällan blir kontrasterna så starka som när krispig småländsk majluft fyller lungorna istället för kvav ökenluft mättad med sand och partiklar från miljontals koleldade eldstäder. Det sägs att varje land har sin lukt. Afghanistans är bränd stenkol. Bara i Kabul beräknas 3 000 personer per år dö av den giftiga luften, enligt siffror från afghanska hälsoministeriet.

FS 40, som precis landat i Jönköping, är den sista svenska kontingenten som får andas in den afghanska stenkolsluften. Kontingentschef

överste Ola Hansson var den som tog emot den blågula fanan efter att den halats ner för sista gången på tyska Camp Marmal i Mazar-e-Sharif i norra Afghanistan. I april, efter 20 år i landet, beslutade USA och Nato att lämna Afghanistan och alla ingående nationer påbörjade arbetet med att avveckla sina truppbidrag. FS 40 är, precis som beteckningen antyder, den 40:e svenska kontingenten som tjänstgjort i Afghanistan.

VÄGBOMB

ELVA ÅR TIDIGARE, Shulgarahdistriktet, Afghanistan, 17 september.

Den bepansrade terrängbilen, av modell Galten, vagnar hårt och ryckigt fram och tillbaka på den guppiga grusvägen. Jag sitter i takluckan som takskytt med en kulspruta 58. Framför oss kör ytterligare en Galt och framför denna enheter ur den afghanska armén, ANA, samt afghanska polisen, ANP. Den svensk-finska gruppen i de två Galtarna är tillfälligt sammansatt. Det är dagen

En kraftig laddning, men inga allvarliga personskador. Samma dag gick en annan svensk patrull på en vägbomb i ett annat område.

Spänd väntan i 35-gradig värme. I samband med valet nyttjades styrkorna till max. Väntan på understöd och bärgning tog många timmar.

99 VÄGBOMBEN SLITER SÖNDER MOTORBLOCKET PÅ DEN FÖRSTA GALTEN. MOTORDELAR, SKYDDSPÅLÅT, PANSARGLAS, LÖV OCH GRUS SLUNGAS ÅT ALLA HÅLL. TRYCKVÅGEN ÄR MASSIV. 99

före det afghanska valet och den svenska styrkan och övriga nationers truppbidrag nyttjas till max. Vi rullar in i en liten by som ser ut som vilken liten afghansk by som helst. Låga lerhus med små bakgårdar, en grusväg som utgör huvudväg genom byn och här och var små stånd med bröd och rosaröda granatäpplen till försäljning.

Vi är sist i fordonskolonnen och jag agerar post bakåt. När vi kommit halvvägs genom byn får jag en känsla djupt nere i magen av att något är fel. Det är något med hur folk tittar på oss. Känslan är så stark att jag rapporterar in det över radion.

I slutet av byn börjar frodiga majsält och en allé av högresta träd flankerar grusvägen. Det är där det händer.

Vägbomben sliter sönder motorblocket på den första Galten. Motordelar, skyddsplåt, pansarglas, löv och grus slungas åt alla håll. Tryckvågen är massiv.

– IED! skriker radiosignalisten gång på gång över radion till TOC:en, larmcentralen.

REDO FÖR ELDÖVERFALL

JAG SNURRAR RUNT med lavetten och spanar av åt alla håll. Adrenalinet rusar i blodet. Just nu är jag den ende som kan ge moteld vid ett eldöverfall. Vi är tvärtvåa rent ut sagt. Galten framför oss står och ryker. Efter en stund öppnas en av dörrarna och en soldat trillar ut på grusvägen. Sedan en till. Och en till. När alla är ute intar de eldställningar och agerar enligt konstens alla regler. Blod, blåmärken, ryggont, omtumlade och chockade. Men inte mycket mer än så.

Soldater ur afghanska armén, ANA, inspekterar hålet efter vägbomben.

Två soldater ur afghanska armén, ANA, dagarna innan afghanska valet 2010.

Försvarsmakten köpte in Helikopter 16, Black Hawk, under Afghanistaninsatsen.

AFGHANISTAN

En hennamålade vakt utanför ett förråd där beslagtaget opium förvaras.

Toyota Landcruisers var länge det vanligaste fordonet under Afghanistaninsatsen. De ersattes senare av terrängbil 16, Galten.

Delar ur FS12 på långpatrull i i den vackra Samanganprovinsen.

Efter några timmar kommer skyttekompaniet till vår undsättning. Den sprängda Galten bärgas på en lastbil. Vi påbörjar färden hemåt genom den afghanska natten. Jag står fortfarande som takskytt i vår bil. I en svacka blir kolonnen stående en lång stund. Plötsligt hörs skurar av kulspruteeld uppifrån de höga bergen. Några spårljus viner förbi ovanför mig. Sedan är det tyst och lugnt.

Nästa dag, valdagen, har vår grupp fått en ny Galt och är på väg ner längs samma väg igen.

STUPAD KAMRAT

DET ÄR ANDRA gången jag är här i Afghanistan, nu som chef över den Nato-ledda ISAF-styrkans psykologiska operationer i svenskarnas ansvarsområde i norra Afghanistan. Första gången jag var i Afghanistan var 2006, på FS 12. Året innan blev specialförbandens hemliga närvaro i Afghanistan hett nyhetsstoff på samtliga svenska nyhetsredaktioner.

”DYSTRA MEN LÖSNUMMER-SÄLJANDE RUBRIKER I SVENSKA TIDNINGAR BERÄTTADE OM HUR SPECIALFÖRBANDSOPERATÖRERNA JESPER LINDBLOM OCH TOMAS BERGQVIST STUPAT I AFGHANISTAN.”

Dystra men lösnummersäljande rubriker i svenska tidningar berättade om hur specialförbandsoperatörerna Jesper Lindblom och Tomas Bergqvist stupat i Afghanistan efter att ha kört på en improviserad sprängladdning bara några hundra meter från campen i Mazar-e-Sharif. Det var en händelse som berörde mig djupt inte enbart för att jag då var på väg ner till samma insatsområde utan också för att Jesper och jag var lumparkompisar från kustjägarna, och också hade träffats innan mönstringen och varit på löparläger ihop.

Afghanska armén hade ofta olika uniformer och kamouflage. För att bland annat minska risken för infiltrering fick de efter hand en ny uniform med nytt kamouflagemönster.

Jesper – eller Bosse som vi kallade honom av någon anledning – blev 28 år. Varje dag när jag passerade platsen där sprängdådet skedde fick jag en klump i magen och skänkte en tanke till Jesper.

FOKUS PÅ OMRÅDET VÄSTER OM MAZAR-E-SHARIF

VARJE INSATS HAR sitt fokus eller inriktning. En viktig del för FS 19 var att etablera närvaro och skapa säkerhet väster om Mazar-e-Sharif.

– Det övergripande syftet med FS 19 agerande väster om Mazar-e-Sharif var att bryta den negativa utvecklingen inom området där en ökad talibannärvaro hade lett till en stor ökning av antalet eldöverfall och IED-attacker, säger överste Gustaf Fahl, som var kontingentschef på FS 19.

Huvudfokus för operationerna var byarna Ali Zayi, Zig Zig och Arzan Kar. En av uppgifterna var att etablera en framskjuten bas på en höjd i Ali Zayi. Det var som att ge sig rakt in i ett getingbo.

– Operationen innebar en mycket stor påfrestning på FS 19 med en omfattande stridsaktivitet men resulterade i att säkerheten efterhand förbättrades avsevärt, säger Gustaf Fahl.

Jag vet inte om siffran är korrekt, men jag räknar till 77 attacker och incidenter under vår tid i insatsområdet. En officer från Boden mister båda benen i ett eldöverfall, en annan soldat förlorar ena benet i en annan attack. OMLT-teamen, som tränade afghanska armén, var många gånger mycket utsatta. Vid ett tillfälle stred de i tre timmar och med hjälp av flygunderstöd kunde de dra sig tillbaka till sin bas – för att upptäcka att även den var under attack och stridigheterna fortsatte.

Under en leave, ledighetsperiod i Sverige, nås jag av den värsta nyheten. Skyttekompaniet QL har gått på en improviserad sprängladdning som tar 22-årige vagnchefen Kenneth Wallins liv. Överstelöjtnant Mathias Holmqvist var skyttekompanichef på QL på FS 19:

– Insatsen var intensiv och mycket påfrestande

AFGHANISTAN

för alla inblandade, inklusive våra anhöriga. Vi gjorde allt vi kunde och det är nog det man ska ta med sig. Vi har alla lämnat en del av oss själva i Afghanistan, inte minst genom de stupade och skadade. Det var mycket nära flera gånger och alla vi som var med vet att det var tur, självklart byggd på skicklighet, som gjorde att det inte blev fler förluster.

LOKALANSTÄLLDA HÅRT ANSATT

FS19 BESTOD AV 520 svenska kvinnor och män. Varje insats består också av något lika viktigt – de lokalanställda och alla de som inte är direkt-anställda av svenska styrkan men som på ett eller annat sätt stöttar insatsen och det dagliga arbetet. Även de råkade illa ut.

Talibanernas grepp om området var hårt. Vid bygget av den framskjutna basen i Ali Zayi blev en lokalt anställd ingenjör avrättad och lämnad i diket. På flaggplan på Camp Northern Lights

” EN AV TOLKARNA JAG ARBETAT MED SKRIVER OCH UNDRAR OM JAG KAN HÄMTA HONOM OCH HJÄLPA HONOM ATT FÅ PERMANENT UPPHÅLLSTILLSTÅND I SVERIGE. ”

minns jag bären med den unga livlösa kroppen, det bleka ljuset från kylcontainers lampor och den vackra stjärnklara afghanska natten ovanför.

Det var prästen Anders Radix, major Mikael Nergård från G3 och jag som fick i uppgift att besöka ingenjörens familj och visa Sveriges deltagande i sorgen. Uppgiften var också, som seden kräver, att ekonomiskt kompensera familjen för deras förlust av sin son.

– Vi satt där på golvet och blev erbjudna te, hemma hos familjen som precis fått sin son

På en kulle i byn Ali Zayi byggdes en framskjuten bas, benämnd som "Hotel Ali Zayi" bland soldaterna.

Planering av färdväg – en viktig del när trupp ska ut på de afghanska vägarna.

Nyfikna barn i en bergsby i Samanganprovinsen.

Fotpatrull i en av byarna väster om Mazar-e-Sharif.

mördad av talibanerna. En väldigt märklig situation med en stämning som var tryckt och mycket sorgsen. Mina tankar kretsade kring mina två, vid den tiden relativt vuxna, söner. Om någon kom hem för att betala för en förlorad son, vad skulle det gett mig? säger major Mikael Nergård.

DEBATTEN OM TOLKARNA

EN VINTERVIT MORGON, långt efter att jag hängt av mig min ökenuniform, kommer det ett meddelande på Facebook. En av tolkarna jag arbetat med skriver att han är på Arlanda och undrar om jag kan hämta honom och hjälpa honom att få permanent uppehållstillstånd i Sverige. Strax därefter kommer samma fråga från en annan lokalanställd jag arbetat nära med.

Jag träffar dem och möter oförståelsen i deras blick när jag förklarar att jag inte kan hjälpa till med varken boende, jobb eller uppehållstillstånd.

– Men vi har ju arbetat för Sverige? Vi har riskerat våra liv. Sverige måste kunna hjälpa oss.

Debatten om hur Sverige behandlade de lokalanställda hamnade snart i media.

Idag är mina forna afghanska kollegor och jag fortfarande Facebookvänner. På glada bilder visar de upp familjer, vänner, nyfödda bebisar och ett tryggt och lugnt liv långt bortom vägbomber, hot och terrorattacker. En bor i Göteborg, en i Oslo och två andra i Berlin.

– Jag har ett bra liv nu, min vän. Ska bli högskoleingenjör! skriver en av dem på Facebook en dag.

Hans bakgrundsbild är två vita fredsduvor mot en molnfri, blå himmel.

Så är ju en utlandstjänstgöring också. Full av nya vänner, glada minnen och historier med lyckliga slut. Aldrig har magrutorna varit så definerade, grillen smakat så gott och skratten varit så hjärtliga som under insats långt hemifrån.

AFGHANISTAN

Afghanistan är krigshärjat, men också unikt, storslaget och vackert.

Vissa blev ihop, andra gjorde slut. Vissa lämnade Försvarsmakten, andra gick in i Försvarsmakten. Vissa var där för äventyret, andra för att vässa sitt cv, tjäna pengar eller göra skillnad.

ATT GÖRA SKILLNAD VIKTIGT

FÖR MÅNGA AV OSS var det nog en mix av allt det där, men känslan av att göra skillnad i ett av världens mest utsatta länder var säkert extra stark för många gissar jag. De afghanska flickorna kunde gå i skolan, vägbomber röjdes och poliser och militärer tränades.

– Personligen, efter flera insatser i Afghanistan, tycker jag att det är ett mäktigt land och folk. Jag lider med dem och vill inte ha insatserna ogjorda trots att de varit mycket påfrestande. Jag är stolt över det vi bidragit med, säger överstelöjtnant Mathias Holmqvist.

I en rapport från 2018 konstaterar människorättsorganisationen Human Rights Watch att

” SHOHNA BA SHOHNA, SKULDRA MOT SKULDRA, SKULLE DE AFGHANSKA SÄKERHETSSTYRKORNA OCH DE INTERNATIONELLA TRUPPERNA KÄMPA MOT IS, AL QAIDA OCH TALIBANERNAS FÖRTRYCK. ”

det är en stor framgång att miljontals flickor i Afghanistan fått tillgång till utbildning sedan talibanerna föll 2001.

Shohna ba Shohna, skuldra mot skuldra på dari, skulle de afghanska säkerhetsstyrkorna och de internationella trupperna kämpa mot IS, Al Qaida och talibanernas förtryck. Nu finns det ingen västerländsk skuldra att luta sig mot längre. Och redan nu är flickskolor öppet mål för talibanerna. I mitten av maj i år detonerade en bilbomb vid en

Martin Lundahl, FS19,
testar sambandsmedlen.

En skolpojke ger en polisman
vatten i Ali Zayi, en av byarna som
var hårt ansatt av talibanerna.

flickskola i Kabul. Minst 85 personer dödades och 147 skadades.

– Det är en fruktansvärd upptrappning i vad som alltmer framstår som ett mönster av riktade attacker mot kvinnor och flickor. Risken för att vi kommer se fler liknande attacker framöver är stor, säger Human Rights Watch tillförordnade chef för organisationens avdelning för kvinnors rättighe-

ter, Heather Barr, till Sidans tidning Omvärlden.

Framtiden får utvisa hur länge de flickskolor som vi svenskar var med och bidrog till kommer finnas kvar. Min gissning är att det inte blir särskilt länge. I Afghanistan, under talibanernas styre, tillåts flickors pennor aldrig bli vassare än svärdet. ◀

Tobias Bestelid
arbetar idag på HKV
Leds Komm.

SVERIGE I AFGHANISTAN

» 2001/2002. Sverige börjar bidra militärt till Isaf (International security assistance force), för att stödja säkerheten i regionen runt huvudstaden Kabul.

» När verksamheten kom att gälla hela Afghanistan bidrog Sverige med personal till en grupp som leddes av Storbritannien i Mazar-e-Sharif.

» Mars 2006. Sverige tar över ledarskapet i Mazar-e-Sharif med säkerhetsansvar för fyra provinser i norra Afghanistan. Camp Northern Light, det svenska högkvarteret, etableras. Ansvaret lämnas successivt över till de afghanska myndigheterna.

» 2011 Svenska Camp Monitor etableras i Shebergan.

» 2013 Det svenska bidraget går in i ett samarbete tillsammans med Norge, Finland och Lettland och bildar NB TSU, Nordic-Baltic Transition Support Unit.

» 2013 Camp Monitor överlämnas till den afghanska armén.

» 2014 NB TSU upplöses.

» 2014 Camp Northern Lights överlämnas till den afghanska staten.

» Som mest ingick cirka 1 000 svenska soldater och officerare i styrkan och totalt arbetade fler än 7 000 på de svenska huvudbaserna, Camp Northern Light i Mazar-e-Sharif och Camp Monitor i Sheber-

gan, fram till 2013/2014.

» September 2014.

Det svenska bidraget består nu av cirka 50 personer där majoriteten är grupperad på den tyskledda basen Camp Marmal utanför Mazar-e-Sharif. Uppdraget är fortfarande att stötta Afghanistans regering med att åstadkomma säkerhet i landet genom fortsatt mentorering av de afghanska säkerhetsstyrkorna.

» 2014–15. Isaf (International Security Assistance Force) upphör och Nato-insatsen Resolute Support Mission, RSM, inleds.

» Hela RSM-insatsen bestod av cirka 12 000 män och kvinnor, men har successivt minskat under 2020 i takt med att uppgiften förändrats.

» Efter USA:s besked om ett militärt tillbakadragande från Afghanistan avslutar Nato insatsen RSM under 2021. Svensk militär personal lämnar därför Afghanistan i nära samarbete med Tyskland och Nato.

» 25 maj 2021 Den sista svenska soldaten lämnar Afghanistan.

INSATSEN I SIFFROR

7 515
soldater har tjänstgjort

10 723
tjänstgöringar

5
stupade soldater

24
sårade soldater

MARIN SU

UNDER DEM ETT solglitterande hav och några få grå fartyg. I övrigt tomt. De fem männen i helikoptern lämnade skvadronen i Ronneby för tolv minuter sedan och flyger nu på 150 meters höjd över havsytan, med en hastighet av 130 knop.

Deras uppdrag är att hitta det som inte syns. En ubåt. En av de fem har flitig radiokontakt med ett av fartygen nedanför. Mannen är officer med en bakgrund i marinen. Som taktisk koordinator leder han uppdraget ombord i helikoptern. Piloten får en order

och gör en svag vänstersväng, för att därefter minska farten och hovra upp på en höjd av 40 meter.

– Sonar ned!

Sonaroperatören får kommandot i lurarna och strax sänks sonaren ned och bryter vattenytan. Den stannar på ett

UTAN HELIKOPTRAR SKULLE MARINENS FÖRMÅGA ATT JAGA UBÅTAR OCH STRIDA TILL SJÖSS VARA BEGRÄNSAD. DÄRFÖR SAMARBETAR DE INTIMT MED HELIKOPTERFLOTTILJENS TREDJE HELIKOPTERSKVADRON I RONNEBY.

PERKRAFT

exakt djup, sändningen startas och besättningen väntar spánt på att den ska ge resultat. Det vill säga att sonaren ska indikera att man hittat det som inte syns. En ubåt.

Eller i det här fallet ett ubåtsjaktmål som får spela rollen av en ubåt i den här övningen,

där marina förband och Tredje helikopterskvadron övar tillsammans.

Vi hade inte möjlighet att följa med på flygningen men befälhavaren ombord, kapten Krister Falkbrink, förklarade under besättningens uppdragsplanering inne på helikop-

terskvadronen, att ubåtsjakten även innehåller ett inte obetydligt tävlingsinslag.

– Vi tävlar i första hand mot oss själva. Samtidigt vill vi förstås hitta ubåtsjaktmålet innan något av fartygen gör det, sa han med lätt skärpt blick och ett vagt leende.

I själva verket är det inte alls någon tävling mellan fartyg och helikopter. Under övningen som genomfördes i mitten av april var hela syftet att öva samarbete mellan marinen och helikopterstyrkan.

SER LÄNGRE ÄN FARTYG

TREDJE HELIKOPTERSKVA-DRONS huvuduppgift är att vara ett stöd till marinen, primärt vid ubåtsjakt och ytstrid. Det sistnämnda innebär att man använder helikopterns

tydde på att det kan finnas en ubåt i området.

– Våra helikoptrar kan flytta sig snabbt mellan olika platser, och ger därmed en ökad räckvidd. Fartyg och helikoptrar utgör således en farlig kombination för en ubåt, förklarar skvadronchef kommendörkapten Niklas Wiklund.

Helikopter 14 är utöver sonaren och en radar även utrustad med en EOS (elektrooptisk sensor) som kan identifiera mål på stora avstånd även i mörker.

”Våra helikoptrar kan agera utan att en eventuell ubåt upptäcker oss då vi lämnar mindre signaturer som kan uppfattas under ytan.”

unika förmåga att upptäcka och ibland även identifiera mål på avstånd bortom vad fartygens egna sensorer klarar, inför exempelvis en vapeninsats med sjömålsrobotar.

Men helikoptrarna används också för att genomföra snabba transporter i kustbandet eller till och från fartyg som befinner sig ute till havs.

Hela övningen idag leds från ett fartyg ute i Hanöbukten. De hade tidigare på morgonen begärt stöd från helikopterskvadron, efter observationer som

All information från sensorerna sammanställs i helikopterns ledningssystem, där den bearbetas innan den delges sjöstyrkan. Det medger ett självständigt uppträdande där man inte behöver ledas från ett fartyg, och är en av styrkorna med helikopter 14, påpekar Niklas Wiklund.

– Vår större rörlighet är en annan fördel jämfört med fartygen. Och inte minst kan våra helikoptrar agera utan att en eventuell ubåt upptäcker oss eftersom vi lämnar mindre

FÖRSVARSMAKTEN/3:E HKPSKV

Vid flygledningsdisken finns en soffgrupp där besättningen kan vänta inför start. Befälhavaren Krister får den sista informationen av flygtjänstledaren och starttiden kan fastställas.

En Helikopter 14 F hoverar upp
intill HMS Stockholm.

Helikopter 14 klar för start.

signaturer som kan uppfattas under ytan, säger han.

Besättningen som nu letar efter det som inte syns flyger det andra passet för dagen med samma uppgift. De ägnar jakten ungefär två timmar innan de vänder tillbaka och blir avlösta av nästa besättning.

GRUNDLIG PLANERING

MEN TIDEN I luften utgör bara en liten del av uppdraget. Dagen för samtliga ombord började mycket tidigare.

ETT PAR TIMMAR före start står

de samlade runt ett kvadratisk bord inne i skvadronens planeringsutrymme. På bordet ett sjökort över Hanöbukten och intilliggande områden, stämningen avspänd men fokuserad. Ordet går varvet runt. Färdmekanikern redogör för helikopterns status. Inga avvikelser, allt fungerar som det ska.

Sonarofficeren gör en något längre utläggning och förklarar att förutsättningarna för sonar 234 är gynnsamma idag. Hårda vindar i Hanöbukten tidigare under veckan har rört

Chefen för genomförandesektionen, major Ola Sahlin, tillsammans med underrättelse befälet Leo Sadany, uppdaterar chefen för 3:e helikopterskvadron, kommandörkapten Niklas Wiklund, om det senaste läget i övningen.

FÖRSVARSMAKTEN/3:E HKPSKV

Flygteknikern Michael Mazetti kontrollerar utvinchningen av sonaren samtidigt som taktiska kordinatör Tobias Frelin (närmast i bild), sitter vid sin kontrollpanel ger order till besättningen och kommunicerar med den taktiska chefen till sjöss på HMS Karlstad. Sonarofficeren Hans Lundgren manövrerar sonaren och analyserar informationen från sonar och EOS (elektroptisk kamera).

Efter målangivning från helikoptern och insats med ubåtsjakttorped från HMS Karlstad så flyttar sig helikoptern till ny "dipp-punkt" och torpedbärningsfartyget Pelikanen hämtar upp övningstorpeden.

upp vattnet och delvis utradat de skikt under ytan som vanligen förekommer, och som försvårar arbetet med sonaren. Han pratar om räckvidder och djup, siffror som inte får nå allmänheten.

Den taktiska koordinatören, kapten Andreas Larsson, är den som ska leda uppdraget. Det finns förvisso ingen ubåt att jaga ute i havet idag, avslöjar han. Däremot två andra undervattensmål. Dels en så kallad Kut – ett ubåtsjaktmål som enkelt kan beskrivas som en ombyggd torped. Den rör sig under vattnet enligt ett förprogrammerat mönster och ”ser ut som”, eller simulerar profilen av, en ubåt när sonaren hittar den.

Dessutom kommer de att söka efter en Ematt, en mindre och enklare variant av Kut.

Men inget ska ske förrän den första helikopterbesättningen är tillbaka om ungefär en timme.

I planeringsrummet rakt över har en annan besättning haft motsvarande genomgång under morgonen. Deras

uppdrag och sammansättning är aningen annorlunda, då de flyger den mindre helikopter 15. Besättningen består av två piloter och en GSS/K-anställd uppdragsspecialist.

SPANING I SKÄRGÅRDEN

IDAG PLANERAR besättningen ett spaningsuppdrag då man

– Helikopter 15 kan också landa på de av marinens fartyg som har flygdäck och kan därifrån verka snabbt och med längre räckvidd. Vid ubåtsjakt kan den släppa sonarbojar där informationen sedan länkas över till ett fartyg.

När kapten Falkbrinks besättning återvänder i sin

”Helikopter 15 kan också landa på de av marinens fartyg som har flygdäck och kan därifrån verka snabbt och med längre räckvidd.”

misstänker att det kan finnas specialstyrkor i en del av skärgården.

Helikopter 15 används dels på flygskolan i Linköping för utbildning, dels av Helikopterflottiljen för krigsuppgifter. Den version som finns på tredje helikopterskvadron, Hkp 15 B, är särskilt anpassad för marina uppdrag och används främst för spaning men även för mindre transportuppdrag. Ombord finns en EOS (ung. värmekamera), en väderadar som även kan användas för spaning samt en handburen kamera för dokumentation.

helikopter 14 in över land och sätter kurs mot Ronneby har de ännu inte lyckats lokalisera ubåtsjaktmålet. Men egentligen spelar det inte särskilt stor roll, konstaterar flygstyrkechefen major Kenny Meyer. Den stora vinsten med övningen är att öva helheten, poängterar han.

– Det är värt väldigt mycket att få komma ut under en lite längre period än vanligt och under sex dagar få öva och nöta hela uppdragskedjan. Det gör också att var och en i flygstyrkan ser hur de bidrar till helheten, säger han. ◀

TREDJE HELIKOPTERSKVADRON

» Den skvadron inom Helikopterflottiljen som har sjöoperativ inriktning. Samlokaliserad med F 17 i Ronneby med närhet till marinen i Karlskrona.

» Skvadronen är en av Helikopterflottiljens fyra helikopterskvadroner. Helikopterflottiljen finns också i Linköping och Luleå.

» Huvuduppgifter är

stöd till marinen avseende ubåtsjakt och sjömålsbekämpning.

» Deltar i marinens större övningar samt i funktionsövningar.

» Är en del av marinens insatsorganisation.

» Är markoperativt rörliga med underhållsdelar och ledning för att kunna följa marinen dit de behövs. Tillförs basresurser ur

flygvapnet efter behov ex flygdrivmedel, flygräddning, bevakning mm.

» inkluderar transport, räddning och stöd till civilsamhället, ex. brandbekämpning och eftersök av försvunna personer.

» Har nio medeltunga helikopter 14, åtta lätta helikopter 15 – samtliga sjöoperativa.

FÖRSVARSMAKTEN/3 E HKPSKV

3:E HKPSKV

Både Linna Aminoff och Mattias Andersson blev förvånade över hur mycket de får göra som hjälpmekaniker.

VÄRNPLIKTIGA HJÄLPMEKANIKER

"Vi får göra nästan allt"

Linna Aminoff och Mattias Andersson är två av sex värnpliktiga på Helikopterflottilljens tredje helikopterskvadron. Deras uppgift: att hjälpa till med underhåll och klargöring av helikopter 14.

Vad får ni göra?

– Allt möjligt, faktiskt. Mycket mer än jag trodde innan vi kom hit. Tidigare hade jag uppfattningen att vi bara skulle få tanka, men vi är med på nästan allting som behöver göras, berättar Linnea.

Både hon och Mattias är lite överraskade över att de får vara så delaktiga i arbetet med helikoptrarna.

– Vissa dagar handlar det om att vara med i klargöringen av helikoptrarna, som att delta vid kontrollerna före flygning och vid bogsering in och ur hangaren. Andra dagar får vi delta i den pågående tekniska tillsynen på en av våra helikoptrar. Då får vi vara med på moment så som kan vara allt ifrån att knacka rotorblad för att upptäcka eventuella skador, till att smörja rörliga delar eller byta oljor, förklarar Mattias.

Hur kommer det sig att ni sökte hit?

– Jag är tekniskt intresserad och lockades av att få jobba med helikoptrar. Att jag valde just tredje helikopterskvadron beror på att jag gillar den sjöoperativa delen – jag gillar sjön även privat, säger Linnea.

Mattias berättar att det var flygintresse som gjorde att han valde Helikopterflottiljen.

Ni har ingen tidigare erfarenhet av den här typen av uppgif-

Värnpliktiga Sofi Andersson tankar en helikopter 15 som snart ska lyfta för ytterligare uppdrag under övningen tillsammans med marinen.

ter. Är ni aldrig nervösa när en helikopter lyfter, över att ni ska ha glömt något?

– Det är klart att man alltid är lite spänd, men vi släpper ju aldrig iväg en helikopter som man är osäker på eller har en dålig känsla för. I så fall säger vi till ett av befälen för en dubbelkontroll, säger Linna.

De båda beskriver miljön som väldigt öppen och att det råder en "no blame culture", vilket gör det lätt att säga till någon när de känner sig osäkra eller tveksamma.

Varken Linnea eller Mattias har planer på att fortsätta på tredje helikopterskvadron efter värnplikten, utan ska plugga civilt. Åtminstone några år, säger Linnea.

– Fast min magkänsla säger att jag kommer att sakna det här. Så jag kanske kommer tillbaka lite senare, säger hon med ett lätt skratt. ◀

CHEFEN OM VÄRNPLIKTIGA HJÄLPMEKANIKER

Skvadronchef kommandörkapten Niklas Wiklund:
"För oss är det en väldigt bra resurs. Inledningsvis krävs ju förstås att våra mekaniker står för viss utbildning, vilket ökar arbetsbelastningen under en period. Men nu bidrar våra värnpliktiga verkligen till verksamheten och jag ser fram emot att utveckla den här delen. Sedan hoppas vi förstås att några av dem ska välja att fortsätta hos oss.

Kommandörkapten Niklas Wiklund.

VINNARBILD

Vinnarbilderna är ett porträtt av tre värnpliktiga från P4 som går högvakt. Den är tagen ovanför Slottsbacken i Stockholm,

VISUELL MÄSTARE

Astrid Amtén Skage.

FÖRSVARSMAKTSFOTOGRAF

Astrid Amtén Skage på Skaraborgs flygflottilj kammade hem ett första- och ett tredjepris i den internationella fototävlingen Military Visual Awards för 2020. Försvarsmaktsfotograf Astrid Amtén Skage på Skaraborgs flygflottilj kammade hem ett första- och ett tredjepris i den internationella fototävlingen Military Visual Awards för 2020.

Grattis! Hur känns det?

– Jag känner en stor ödmjukhet över att jag vann, och att jag kom på tredje plats i en av de andra kategorierna. Det är kul att känna att all tid och möda jag lagt ner verkligen har lönat sig och att jag är på rätt väg i mitt fotograferande.

Hur fick du reda på att du vunnit?

– Faktiskt av en ren slump! Jag gick in på Instagram och blev otroligt paff när jag såg min

bild, det var inte den jag trott mest på av de 15 jag skickat in.

Kan du beskriva bilden?

– Det är en porträttbild på tre värnpliktiga från Skaraborgs regemente P4 när de går högvakt. Att just den här vann tror jag är för att den är lite annorlunda mot andra porträttbilder, och att soldaterna och deras ansiktsuttryck och hållning, tillsammans med miljön blev så bra.

Vad är det bästa med att vara fotograf i Försvarsmakten?

– Att få träffa så många olika människor, lära känna dem och fånga ögonblicken. Och att se glädjen som mina foton ger dem är verkligen som grädden på en redan god tårta.

Vad har du för drömprojekt?

– Att få vara med och dokumentera ÖB:s sista år på posten. Lite som man gjorde med Barack Obama. Alla små som stora tillfällen, det hade varit riktigt ballt! ◀

Med bilden av fyra TP84:or fick Astrid en tredjeplats i kategorin Hardware.

SYDFRONT21

SKJUTFÄLTSREALISM FOSTRAR FRAMTIDENS LEDARE

SYDFRONT 21 VAR INTE
BARA VÄRNPLIKTIGAS
SLUTÖVNING UTAN ÄVEN
ETT TEST FÖR FÖRSVARSMAKTENS
BLIVANDE CHEFER: DE ELEVER
OCH KADETTER SOM UNDER
ÖVNINGEN LEDDE TRUPP ELLER
ARBETADE I STABER.

Text Joakim Elovsson/P4

SOM närstridsledare på en pansarskyttepluton under övningen Sydfront ledde kadetten Izadora Helsing den avstutna striden.

Hon har truppört tidigare men då har det varit hennes kollegor på officersprogrammet som utgjort truppen. Under Sydfront ledde hon anställda soldater.

– Förbandet är mycket väl samövat hela vägen ner till soldatnivå. Många av dem har

del där jag ofta hade kort tid på mig att ta ett beslut och sedan fick hantera konsekvenserna av det beslutet. Då är det viktigt att taktiken jag valde går hand i hand med det som sker ute på övningsfältet, säger Izadora.

Varför är det viktigt att ha med olika kategorier av elever på större övningar?

– Kadetternas deltagande är en ju naturlig del av en kadetts yrkesutbildning och vi som är officerare i grunden har alla varit kadetter. Alla kommer vi ihåg kadettiden och hur

”Jag hade ofta kort tid på mig att ta ett beslut.”

flera års erfarenhet från sina roller vilket gör att jag kunde fokusera på att öva det jag behövde, säger hon.

I övningsmålen för Sydfront står det att truppförande chefer ”skall under övningen, över tid få leva i konsekvenserna av sina beslut med ambitionen att för chefer och soldater påvisa stridens konsekvenser, och utifrån detta fortsätta lösa uppgifter.”

– I praktiken innebär det en massa beslutstillfällen för min

utvecklande det var att vara med på övningar och se större förband på riktigt, så att säga, och få vara en del av det, säger bataljonschef Andreas Johansson

LÄR KÄNNA KOLLEGORS FÖRMÅGOR

HAN UNDERSTRYKER ATT det är positivt att kadetterna får lära känna sina blivande förband och kollegor som de ska börja jobba med när de är färdiga med sin utbildning.

JOEL THUNGREN/STRIDSFOTOAVD

Granatkastarpansarbandvagn 90 är ett välkommet tillskott till arméns slagkraft. Det ökar både skydd och rörlighet för bataljonernas granatkastare.

AXEL ÖBERG/STRIDSFOTOAVD

Lyckliga förskolebarn fick chansen att följa framryckningen genom Skillingaryd i Småland

När motståndaren luftlandsatte i Skillingarydstrakten fick brigaden snabbt planera om och omdirigera sina styrkor dit. Här en stridsfordonpluton på väg in på slagfältet.

JOEL THUNGREN/STRIDSFOTO/AVD

FELIX SUNDBÄCK/STRIDSFOTO/AVD

Funktionsförbandens främsta uppgift är att säkerställa rörligheten för brigadens spjutspets; de tre pansarbataljonerna.

Slutstriden stod nere i Skåne och motståndaren tvingades på flykt

Stridsvagnen är brigadens tyngsta vapensystem och kan bekämpa mål på långt håll.

KIM SVENSSON/FÖRSVARSMAKTEN

KIM SVENSSON/FÖRSVARSMAKTEN

JOAKIM ELOVSSON/FÖRSVARSMAKTEN

ANNA PALM/FÖRSVARSMAKTEN

OVAN: Kadett Izadora Helsing.
HÖGER: Bataljonschef
Andreas Johansson

Övningsledaren för Sydfront, överste Rickard Johansson är inne på samma linje och anser att det är mycket viktigt att ha med blivande officerare och elever på en sådan komplex övning som Sydfront.

– I grunden handlar det om att skapa en förståelse för hur

SER SIN DEL I HELHETEN

ÄVEN ELEVERNA SJÄLVA håller med om att de lärdomarna är viktiga inför sitt framtida yrke. Framförallt är det sin egen del i det stora pusslet som många lyfter som den viktigaste lärdomen från övningen. Hur det förband de kommer jobba på i

”I grunden handlar det om att skapa en förståelse för brigaden.”

de olika förmågorna i en brigad samverkar med varandra. Exempelvis kanske en tankningsomgång för ett förband i fält inte verkar jätteviktig för övningen. Men sätter man det i kontexten av att de anfallande förbanden inte kan anfalla om de inte har fyllt upp drivmedel i rätt tid, och att de kanske måste göra det ganska långt fram där striderna sker, så skapas en större förståelse för hur saker och ting hänger ihop, förklarar han.

framtiden interagerar med de övriga förbanden för att skapa något som blir större än summan av de enskilda komponenterna.

– Det är nyttigt att få se helheten där olika komponenter byggs ihop och man får en bättre förståelse för hur lång tid saker tar. Jag får också en förståelse för andra förbands funktioner. För oss på ett funktionsförband är det extra viktigt att öva tillsammans med de mekaniserade

När beslut tas i stridens hetta är det viktigt att ha en helhetsbild över slagfältet.

KIM SVENSSON/FÖRSVARSMAKTEN

förbanden så att båda får en förståelse för varandras roller och hur vi kan nyttja våra olika förmågor på bästa sätt för att slå motståndaren, säger Maria Svedberg, kadett.

"FÖRTÄNKSAMHET VIKTIGT"

EN SOM HAR kommit lite längre i sin utbildning är Jonas Nimmerfelt. Han läser just nu TakA, Taktisk kurs Armén, det vill säga en nivåhöjande utbildning för att

"Vi måste spela filmen för att förstå vad som ska hända senare."

kunna gå vidare i officersyrket. Han är inne på "att spela filmen" för att förutse vad han och de soldater han leder ska behöva göra för att skapa rätt förutsättningar för de övriga förbanden.

– Förtänksamhet är jätte viktigt för oss logistiker. Vi måste

spela filmen för att förstå vad som ska hända senare i striden. Att få öva det i truppföring med duktiga medarbetare och att jag måste tänka igenom mina beslut och inse vad de får för konsekvenser har varit mycket givande att öva, säger Jonas. ◀

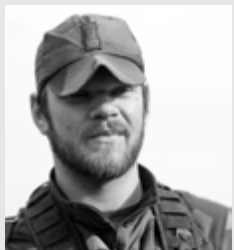
"HÄR STÄLLER FOLK KRAV PÅ EN"

MARTINA GUSTAFSSON/FÖRSVARSMAKTEN

Edvin Edlund Kadett OP

"Det är viktigt att få ihop den stora bilden, speciellt för mig och mina kamrater som utbildas mot en tydlig funktionsinriktning. Att till exempel bygga en bro eller minera samma väg på samma övningsfält om och om igen ger inte samma sak som om du har en tänkande motståndare från ett annat förband på andra sidan. Den effekten uppnår du inte vid de mindre övningarna hemma."

LOTTA SKARENBERG/FÖRSVARSMAKTEN

Sven Larsson Kadett OP

"Att vara med på den här övningen är väldigt viktigt. På skolan lär man sig ett sätt att omhänderta vissa problem men det är här ute som man verkligen gör det faktiska jobbet och lär sig. Det är en sak att på skolan prata om att man ska gå in i övningen och vara ställföreträdande chef för en nystartad pluton med allt vad det innebär och sedan komma ut och genomföra det i praktiken – det är något annat. Här är man i verkligheten, här ställer folk krav på en. Man får hitta lösningar."

SVANTE RINALDER/FÖRSVARSMAKTEN

Gustaf Larsson Kadett OP

"Med såna här stora övningar kan man prova systemet. Vi kan dra lärdomar som vi inte kan dra på samma sätt hemma på vårt övningsfält, framförallt när det gäller oplanerade friktioner. Vi övar mer realistiskt, det är inte nära till vårt vanliga förråd och infrastruktur. Allt måste planeras innan eller lösas efterhand. Vår funktion på stab och tross får också under såna här stora övningar möjlighet att öva fullt ut. Och det är i den här typen av övningar jag som chef får öva och lära mig som mest."

JOAKIM ELOVSSON/FÖRSVARSMAKTEN

Hanna Torneheim SOFU

"Man kan säga att jag examineras i truppföring under den här övningen. Absolut roligast under hela utbildningsåret har varit att jag var med de värnpliktiga när de ryckte in och nu får jag vara med när det är deras slutövning. Det är jätteroligt att se deras utveckling under den här tiden och hur de jobbar för varandra."

(NY)PREMIÄR FÖR DIVISIONEN

Varken terräng eller uppgifter var kända i förväg. Därför var arméövningen Sydfront 21 en extra stor utmaning för officerare på alla nivåer.

SYDFRONT 21 inleddes i Skövde den 26 april med en veckas samträning av brigaden – där också officerare under utbildning fick möjlighet att truppföra. Samtidigt inträffade en rad händelser i det scenario som övningsledningen skapat. Information från spanings- och underrättelseförbanden indikerade luftlandsättningar på olika platser i södra Sverige.

För brigaden, med brigadchefen överste Stefan Pettersson i spetsen, gällde det att analysera rapporterna för att kunna kraftsamla förbanden i rätt riktning.

Nu blev ordern att framrycka mot småländska Vaggeryd/Skillingaryd. I det regntunga och råkalla vårvädret möjliggjorde ingenjörstrupperna anfalllet över Lagan, och på den östra sidan av vattendraget nedkämpades fienden.

Därefter nya underrättelser, nytt beslut och ny order.

SLUTSTRID I SKÅNE

PILARNA PEKADE MOT övningsfälten i skånska Rinkaby, Ravlunda och slutligen Revingehed, där den stora slutstriden stod under helgen 8–9 maj.

Det var första gången på 17 år som divisionsnivån spelade en roll under en arméövning.

De var primärt brigaderna och bataljonerna som övade. Men de verkade i ett ramverk kring divisionsstaben.

– Detta hade en direkt

Övningsledare överste Rickard Johansson i samtal med kadetter under inledningen av Sydfront 21.

koppling till försvarsbeslutet. Politikerna har beslutat att vi ska skapa en divisionsförmåga. Övningen gav divisionsstaben möjligheten att utvecklas och nu har vi tagit ett antal steg i rätt riktning för att kunna fortsätta utvecklingen under 2022,

följt av en mer robust förmåga att hantera divisionen lagom till Aurora 23, sa övningsledare överste Rickard Johansson, som även hade rollen som divisionschef. ◀

Text Alf Johansson/MSS

SÅ CORONASÄKRADES ÖVNINGEN

Pandemin var förstärkt en särskild utmaning under Sydfront 21, med över 3 500 deltagare.

» Sjukvårter upprättades på övnings- och skjutfälten i Skövde, Skillingaryd, Ravlunda och Revingehed. Dit transporterades övningsdeltagare

med covid-symptom i särskilda bussar, och togs omhand av arméns egen sjukvårdspersonal för provtagning. Deltagare med bekräftad covid-19 transporterades vidare till sina hemmaförband.

» Ute i fält undveks kontakter mellan de olika förbanden så långt det bara var möjligt. Inte någon

gång belastade covid-hanteringen den civila sjukvården.

» Av de totalt 3 500 övningsdeltagarna från 13 förband och skolor, bekräftades ett 20-tal med covid-19. Knappt 0,6 procent. Övningsledningen hade i sin riskanalys tagit höjd för att ta hand om betydligt fler.

LARMET GÅR

Den stora övningen Sydfrent var äntligen slut. Soldater och officerare såg fram emot välbehövlig vila. Då kom ordern: skydda Oskarshamn och förflytta 181:a pansarbataljon till Gotland. Vilan fick vänta.

Enheter i stridsbåtar skyddade Gotlandsfärjans överskeppning av 181:a pansarbataljonen från Oskarshamn. Drygt 100 soldater och officerare från Amfibieregementet Amf 1 ingick i beredskapskontrollen.

ANTONIA SEHLSTEDT/STRIDSFOTOAVD

ORDERN GAVS UT för att testa beredskapen hos förbanden. Södra Militärregionen skulle leda en tillfälligt sammansatt stridsgrupp i syfte att skydda Oskarshamns hamn och omgivningarna för att säkra 181:a pansarbataljonens transport i form av två avgångar med Gotlandsfärjan. Arméförband ur den regionala beredskapsstyrkan samt enheter från Amf 1 tog sig till området från land och från havet. Styrkan bestod av totalt 150 personer.

SNABBHET AVGÖRANDE

EN BEREDSKAPSKONTROLL som denna innebär att förbanden tilldelas en uppgift som de inte känt till på förhand. När ordern kommer måste de olika enheterna snabbt sätta sig in i uppgifterna för att kunna börja lösa dem omedelbart.

– Vi började direkt jobba enligt våra rutiner, satte igång stabsarbetet och inledde samarbete med P 7 och Amf 1. Vi jobbade snabbt och var på plats i Oskarshamn i tid för att lösa uppgiften, säger förvaltare Magnus Linde, chef för Södra Militärregionens främre ledningsstab.

Beredskapskontroller fyller en viktig funktion inom

Försvarsmakten, förklarar överstelöjtnant Adam Camél, chef för den aktuella beredskapskontrollen.

– Det handlar om att grundberedskap och beredskapstider kontrolleras. Det kan handla om så enkla saker som att rätt person finns på plats för att låsa upp förråd, till att den mest avancerade tekniska utrustningen fungerar korrekt.

När de sista delarna av 181:a pansarbataljonen transporterats till Gotland återvände enheterna ur Amf 1 och regionala beredskapsstyrkan från P 7 till sina hemmabaser. Ordern gavs på fredagen den sjunde maj och överskeppningen skedde under måndagen och tisdagen veckan efter.

För 181:a pansarbataljonen innebar hemtransporten till Gotland slutet på en intensiv övningsperiod.

– Det känns riktigt skönt att få komma hem till Gotland. Vi har varit ute på övning och är inne på 15:e dagen, säger plutonchef löjtnant Anna Bredin.

Förbandet har P 18 som hemmabas och under beredskapskontrollen hade de rollen att förstärka skyddet av Gotland. ◀

Text **Linus Ehn/Leds Komm**

LINUS EHN/FÖRSVARMAKTEN

OVAN: Johan Ekstrand, skyttegruppchef på 181:a pansarbataljonen läser Dag Sebastian Ahlanders biografi över Gustaf Mannerheim, Finlands överbefälhavare under andra världskriget. VÄNSTER: Soldater från Amfibieregementet säkrade Oskarshamns hamn under beredskapskontrollen.

ÖVNINGSFÄLTET EN ARTRÄDDARE

Text **Tomas Eriksson**

När kompanier rycker fram över Revingehed med vrålände motorer är det svårt att tänka sig området som ett miljöparadis. Men faktum är att den övningsaktiviteten bidrar till att skapa något åt det hållet. Övningsfältet i Skåne är ett av landets mest artrika områden.

NYSS DUNDRADE stridsvagnar, stridsfordon och pansarterrängbilar i hundratal fram över Revingehed. En scen som står i bjärt kontrast till vyn vi möter idag under vårt besök på övningsfältet. Spåren av mänsklig aktivitet är förvisso tydliga. Främst genom de djupa spår som fordonen rev upp i den nyss avslutade övningen Sydfront 21. Men trots att heden nu förefaller stilla och fridfull sjuder det av liv – till del just tack vare de djupa spåren.

Den brutala markbehandlingen blottlägger nämligen sanden vilket gynnar sandlevande djur, som den hotade strandpaddan, förklarar Jörgen Nilsson, naturvårdsförvaltare från Länsstyrelsen Skåne. När spåren från fordonen fylls med vatten kan grodorna föröka sig där.

Bandfordonen gör alltså miljöen en tjänst när de river upp marken.

– Utan dem skulle området till slut täckas av gräs så att de sandlevande djuren inte längre kan leva här, konstaterar Jörgen.

Han är här tillsammans med P7:s miljöhandläggare Carina Kristensson och konsult Per Nyström från Ekoll AB. Syftet med besöket är att dokumentera Sydfronts inverkan på växter och djur.

ARTRIKAST I LANDET

SÖDRA SKÅNSKA regementet P 7:s övningsfält på Revingehed är ett av landets artrikaste områden där du kan hitta många hotade djur och växter. Såväl udda insekter och groddjur som ovanliga växter som klubbfibbla och hedblomster.

Den inspekterande trion konstaterar att inga stora skador skett och att de restriktionskartor som

skapades inför övningen har respekterats.

– Utifrån dem lade vi in fågelskyddsområden och annat på övningskartorna. Vi utbildade även deltagarna, lokalt och centralt, berättar P7:s Carina Kristensson.

För Försvarsmaktens räkning är det viktigt av flera skäl att djur- och växtliv frodas på Revingehed även efter en storövning. Dels ska nationella miljömål uppfyllas, dels behöver området vara attraktivt för besökare då inga övningar hålls där. På så sätt kan den militära verksamheten leva sida vid sida med civilsamhället.

P7:s miljöarbete styrs av ÖMAS (Övnings- och Miljö-Anpassad Skötselplan). Inom ramen för den finns en handlingsplan för att säkra biologisk mångfald och kulturlandskapet på Revingehed samtidigt som det hålls övningar. Planen är ingen låst papperskonstruktion, utan uppdateras löpande av Fortifikationsverket, länsstyrelsen, kommuner, Naturskyddsföreningen, arrendatorer och miljökonsulter.

Möten hålls två gånger per år, med Försvarsmakten som sammankallande. Ofta vidtas åtgärder i samsyn mellan parterna, även om det inte sällan krävs ett givande och tagande

för att nå beslut. Ett exempel är de dammar som anlagts för grodor och paddor. De måste vara tillräckligt djupa för att djuren ska trivas. Samtidigt måste de vara säkra för fordon och personal på övningsfältet, så att de inte fastnar om de råkar köra ner i dammen.

– Jag upplever det som att vi har en bra dialog, även när vi inte är helt överens, säger Jörgen Nilsson från länsstyrelsen.

RÄKNAR HANNAR

VID EN AV DAMMARNÄ SÄTTER sig Per Nyström på huk, och

förändring under de senaste tio åren” i fråga om Försvarsmaktens miljömedvetande. De har bland annat hjälpt till att lokalisera platser för våtmarker och restaureringar, säger han.

En stund senare hittar vi Jörgen Nilsson på knä i sanden. Han kollar status hos solitära bin och skalbaggar som exempelvis rödtoppebiet och gul frölöpare.

– I sand finns ofta djur som inte är så konkurrenskraftiga och som inte skulle överleva i andra miljöer. Här kan de gömma sig och föröka sig.

77 I sand finns ofta djur som inte skulle överleva i andra miljöer. Här kan de gömma sig och föröka sig. 77

sitter sedan alldeles stilla under några minuter. Han arbetar för projektet Semiaquatic Life (se faktaruta intill) som har finansierat dammen, och lyssnar nu efter ljud från bland annat lökgröddor och ätlig groda. Men hjälp av ljuden kan han räkna antalet hannar.

– Vi letar också ägg efter strandpadda. Ibland flyttar vi äggen, om den pöl de lagts i håller på att torka ut, berättar han.

Per vittnar om en ”stor

Att de två miljöarbetarna hittar så många olika djur ses som en bekräftelse av att samspelet mellan djurliv och militär verksamhet fungerar. Sand är dessutom något som för samman en del udda djur och militär verksamhet.

– Om detta i stället vore skog eller äng skulle regementet vara under hårt tryck från människor som vill bygga sommarstugor eller andra civila verksamheter, säger Per Nyström. ◀

Bandfordon river upp den sandiga marken. Perfekt för groddjur och insekter.

ALEXANDER GUSTAFSSON/STRIDSFOTOAVD

De myllrar av liv i sanden, något som länsstyrelsen vill att fler ska upptäcka.

TOMAS ERIKSSON

Per Nyström från Ekoll, Jörgen Nilsson från länsstyrelsen och Carina Kristensson från P 7 är ute för att se om djur- och växtliv på Revingehed tagit skada av övningen Sydfront 21.

TOMAS ERIKSSON

MILJÖPROJEKT PÅ FÖRSVARSMAKTENS ÖVNINGS- OCH SKJUTFÄLT

SANDLIFE

Revingehed och flera andra övnings- och skjutfält ingick i de delvis EU-finansierade Sandlife som under åren 2012–18 arbetade med att restaurera värdefulla sandmarker i södra Sverige. Se mer på sandlife.se.

SEMIQUATIC LIFE

Revingehed och Ravlunda skjutfält är två av elva områden som inom ramen för det EU-finansierade Semiaquatic Life arbetar med att återställa och förbättra bevarandestatusen för grod- och kräldjur samt

vatteninsekter i södra Sverige, Danmark och norra Tyskland. Se mer på semiaquaticlife.se.

FEM GRODDJUR PÅ REVINGEHED

Lökgröda. Sveriges mest hotade och ovanliga groddjur, gräver ner sig i sanden på dagen och under vintern. I Sverige finns bara i Skåne
Ätlig gröda. En groda är på frammarsch, finns bara naturligt i Skåne i landet

Strandpadda. En hotad padda, finns längs kuster från Västra Götaland och till Blekinge. Leker i små

vatten och hållkar som torkar ut på sensommaren.

Åkergröda. En vanlig gröda som finns i nästan hela landet. På våren i samband med leken blir hanarna vackert blåaktiga

Större vattensalamander. Finns i nästan hela landet. Har varit rödlistad. Trivs i samma vatten som lökgröda, de måste vara fria från fisk.

FEM INSEKTER I SANDEN PÅ REVINGEHED

Rödtoppebi (*Melitta tricincta*). Ett solitär bi med sin ända kända

förekomst i landet på Revingefältet.

Gul frölöpare (*Harpalus flavescens*). Vill ha gles vegetation med mycket frö och varm sand.

Likguld dyngbagge (*Apodius luridus*). Vill ha bar sand och dynga från betesdjuren.

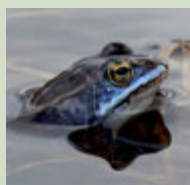
Svartfläckig blåvinge (*Maculinea arion*). Fjäril som vill ha tillgång till växten backtimjan samt myror som fostrar deras larver.

Väpplingsandbi (*Andrena gelrae*). Som behöver mat i form av nektar och pollen samt bar sand för att gräva sina bon i.

PER NYSTRÖM

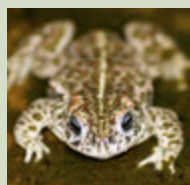
Lökgröda.

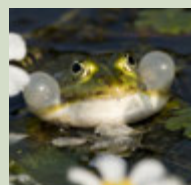
Åkergröda.

Större vattensalamander.

Strandpadda.

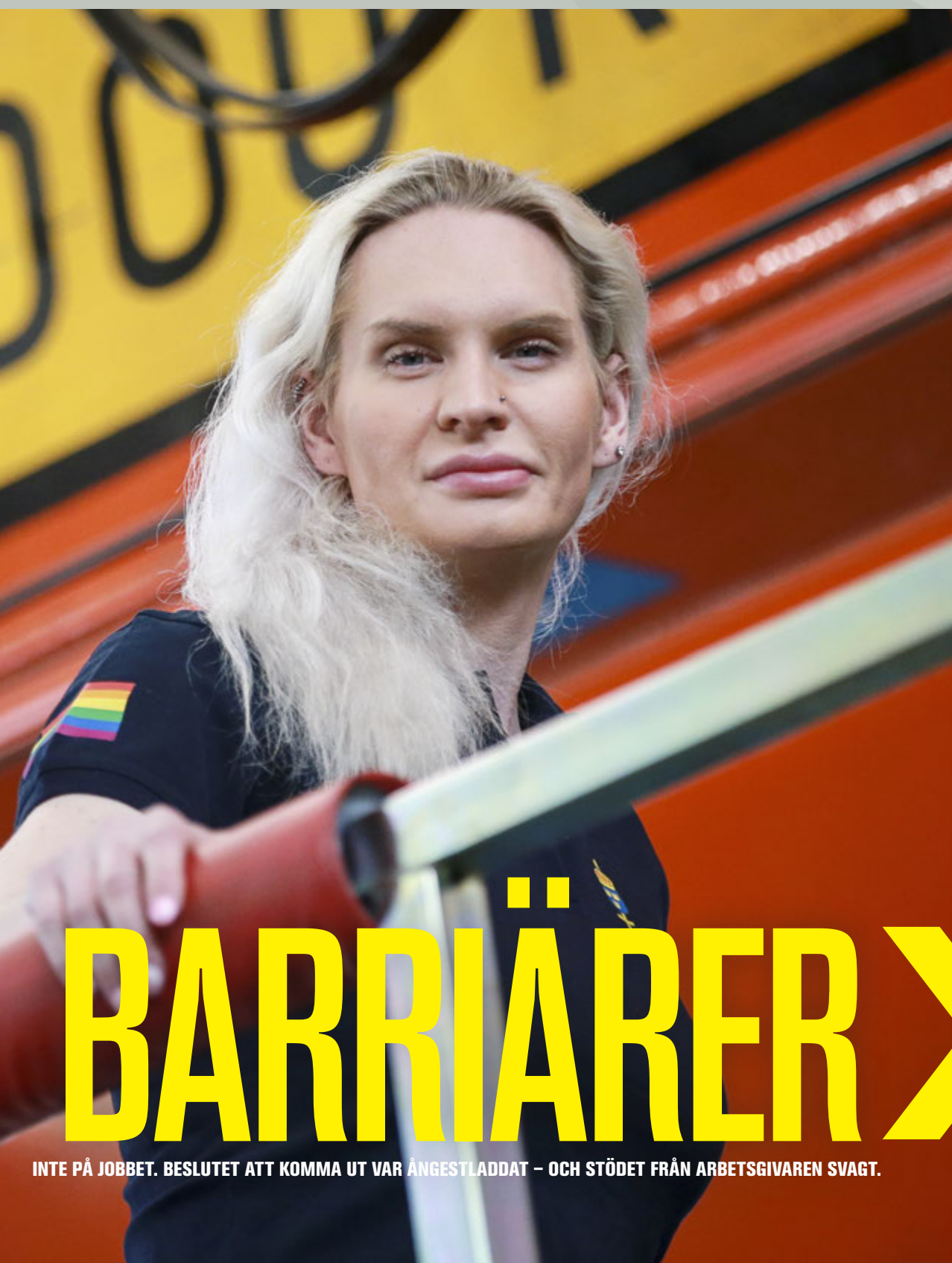

Nattligt grodspel.

Text Johanna Toll/Leds Komm Foto Petra Älvstrand

ATT BRYTA

HON SJÄLV VISSTE ATT HON VAR KVINNA. DET VAR BARA DET ATT INGEN ANNAN GJORDE DET. INTE PRIVAT,

BARRIÄRER >

INTE PÅ JOBBET. BESLUTET ATT KOMMA UT VAR ÅNGESTLADDAT – OCH STÖDET FRÅN ARBETSGIVAREN SVAGT.

INKLUDERING

PLANEN VAR LIKA enkel som radikal. André Lund Wize-lius hade våndats i årtal inför ögonblicket. Men nu tvekade han inte. Han skulle komma ut som kvinna under ett ordinarie arbetsplatsmöte, en APT.

Under övriga frågor på dagordningen inför mötet hade Ava, som hon heter idag, skrivit: "Tävling! Gissa vilken stor nyhet jag kommer att berätta på mötet, den som gissar rätt får ett pris".

Kollegorna satte igång att gissa och en av verkstadskillarna sa skrattande, tänk om du ska byta kön, det vore ju galet!

VAR REJÄL KARL

MEN VI TAR det från början. Ava, som jobbar på FMTS i Boden, föddes som pojke och kände tidigt att det var något som inte stämde, att hon var född i fel kropp. Ava led av könsdysfori, men gjorde allt för att förtränga detta.

– Jag var en "riktig" man som drack öl och gillade uniformer och sportbilar, berättar hon.

Efter värnplikten 2005-06 hade hon gärna stannat i Försvarsmakten, men det här var under "nedläggningsorgiens tid" och hon kände inte att det fanns någon framtid som militär för henne.

– På den tiden var Försvarsmakten inte jättemodern direkt, men det har hänt mycket de senaste fem-tio åren. Nu arbetar ledarskapet mycket tydligare med inkludering.

Instället började Ava jobba

på ett privat företag och gick med i hemvärnet, i Norrbottengruppen, som plutonchef och instruktör. Karriären ledde henne till FMV och när hon utsågs till enhetschef där var hon den yngsta någonsin.

Tiden gick. Ava gifte sig och fortsatte att förtränga sina könsdysforiska känslor. Hon var rädd för att visa sitt riktiga jag och kände inte att HBTQI-personer var accepterade på arbetsplatsen. Men för sju år sedan, ungefär när hennes tredje barn föddes, insåg hon att hon måste acceptera sina känslor och göra något åt dem.

– Med tre små barn att ta

dess. Hon grubblade mycket på hur hon skulle gå till väga och bestämde sig för att först komma ut för en vän. Men efter att ha tillbringat en hel dag för att förklara situationen för bara denna vän, insåg Ava och hennes partner att det skulle ta alldeles för mycket kraft och möda att komma ut till alla en i taget, så de bjöd in släkt och vänner på en komma-ut-fest och berättade för alla om köns-korrigeringen.

Det var så Ava fick den något radikala idén att komma ut på en APT.

Sagt och gjort. Dagordningen skickades ut och kollegorna

"DET HAR HÄNT MYCKET DE SENASTE FEM-TIO ÅREN. NU ARBETAR LEDARSKAPET I FÖRSVARSMAKTEN MYCKET TYDLIGARE MED INKLUDERING."

hand om insåg jag att jag inte kunde må så här dåligt, jag måste ta tag i det.

Vid den här tiden var Ava mycket överviktig och började gå ner i vikt. Totalt tappade hon närmare 80 kg, samtidigt som hon inledde könskorrigeringsprocessen. Viktraset i kombination med de täta turerna till Umeå universitetssjukhus ledde till att rykten spreds bland kollegorna om att hon var sjuk, kanske till och med döende. På sjukhuset i Umeå ligger nämligen Norrlands onkologiska centrum, där cancersjuka behandlas.

KOMMA-UT-FEST FÖDDE IDÉN

FÖR TVÅ ÅR sedan skulle FMV:s personal övergå till Försvarsmakten. Ava bestämde sig för att komma ut på jobbet innan

började gissa. När de kom till punkten Övriga frågor ställde sig Ava upp och sa: Ni har gissat på massor av saker, men det är bara en av er som gissat rätt. Hon kallade upp den personen till sig och sa: Grattis, här får du en medalj. Han såg förvirrad ut och Ava blev tvungen att påminna honom om vad han gissat. Hon förklarade för hela

AVA WIZELIUS >>>

Arbete: Chef för Besiktning avdelning Norr, FMTS/ Besiktning/BesA.

Övrigt: Kommunpolitiker och ordförande i den lokala partistyrelsen, föreläsare, Stf Plutonchef och instruktör i Hemvärnet.

Familj: Partner och fem barn: 11, 9, 7, 3 och 2 år.

De som tyckte om Ava som chef före könskorrigeringen gillar henne fortfarande. De som inte gillade henne gör det inte nu heller. "Men ska man vara vän med all ska man köra glassbil, inte vara chef."

INKLUDERING

mötet att hon skulle göra en könskorrigering. "Jag ska bli kvinna."

Det har aldrig funnits ett tystare konferensrum. Ventilationen som i vanliga fall var ett tyst bakgrundsbrus dånade nu som en orkan. En av personerna i rummet räckte strax upp handen och frågade lite trevande om hon inte skojade.

– Nyheten spreds fort, för om det är något som Försvarsmakten är bra på så är det att få ut nyheter snabbt, skrattar Ava.

Lite senare var hon i Uppsala på ett arbetsmöte som aldrig tycktes komma igång och för att bryta spänningen sa hon: "Jag vet att det ryktas att jag genomgår en könskorrigering. Och för att döda elefanten i rummet kan jag säga att det ryktet inte är helt överdrivet".

Då släppte spänningen och mötet skrattade till.

FICK INGEN SÄRSKILD HJÄLP

HUR HANTERADE DÅ arbetsgivaren denna situation? Ava gjorde tydligt klart att hon inte skulle acceptera någon form av särbehandling, varken positiv eller negativ. Men hon säger också att hon inte fick någon speciell hjälp från arbetsgivaren, det fanns uppenbarligen ingen färdig "checklista" att gå efter. Ava kunde heller inte där och då förutse alla utmaningar

som skulle uppstå.

Till exempel frågade säkerhetschefen vid FMFS varför hon inte nämnt att hon är transperson vid säkerhetsintervjun som genomfördes när FMV:s personal gick in i Försvarsmakten. Ava svarade att hon hade konsulterat sin närmaste chef om hon skulle ta upp det och fått svaret att det inte behövdes, eftersom det inte påverkar en säkerhetsprövning.

"SOM KVINNLIG CHEF HAR JAG MÄRKT ATT MINA BESLUT BLIR MYCKET MER GRANSKADE ÄN NÄR JAG VAR MAN. DET ÄR NEDSLÅENDE."

– Om någon av mina medarbetare skulle komma ut som transperson nu skulle jag nog kunna hjälpa till och underlätta för dem utifrån mina egna erfarenheter och upplevelser.

Ava är civilanställd avdelningschef i Försvarsmakten och nu alltså en kvinnlig sådan.

– Som kvinnlig chef har jag märkt att mina beslut blir mycket mer granskade och kontrollerade än när jag var man, det är en intressant men nedslående insikt, säger Ava.

– Något annat som jag har märkt efter att jag kom ut är att de som tyckte att jag var en bra chef innan, de tycker fortfarande om mig, och de som inte tyckte om mig innan gör det

fortfarande inte. Men ska man vara vän med alla ska man köra glassbil och inte vara chef, så är det ju, oavsett kön.

TUFFT FÖR PARTNERN

PÅ DET PERSONLIGA planet har hennes könskorrigering förstås medfört stora förändringar även för familjen. Hennes partner som tidigare hade en man har nu en fru. För Ava själv var det naturligtvis en omvälvande

tid att gå igenom könskorrigeringsprocessen, med allt vad det innebar med hormoner och humörsvägningar, och samtidigt ta hand om tre små barn. För Avas partner var det också en tuff tid, en sorgeprocess, för hon miste ju på ett sätt sin man och fick en kvinnlig partner istället, mitt i småbarnsperioden.

– Hon har varit fantastisk och har tagit hand om både mig och barnen under den här tiden.

Barnen kallar fortfarande Ava för pappa.

– Vi tog det beslutet tillsammans då jag inte är deras mamma, de har redan en som förtjänat den titeln. Och så knyter jag inte min papparoll till könet man. ◀

AVAS CHEFSTIPS

» När en person ska genomgå en könskorrigering är det bra att utse en kontaktperson, lämpligtvis inom samma organisationsenhet, som är insatt i frågorna och som kan fungera som bollplank.

» När en person befinner sig i den här situationen och behöver någon

att diskutera saker med, är den närmaste chefen ofta för nära. Dessutom kan chefen samtidigt själv behöva någon att bolla frågor med. Det är där kontaktpersonen kommer in och kan fungera som stöd både för den anställda och för chefen.

» Chefens uppgift är att underlätta på arbetsplat-

sen så att medarbetaren kan fortsätta sköta sina arbetsuppgifter. Det är viktigt att medarbetaren känner att hen kan gå till jobbet som vanligt, och inte behandlas annorlunda.

» Som närmaste chef är det viktigt att du och din medarbetare kommer fram till vad som måste

göras på arbetsplatsen, och att det är tydligt vad, när och vem som är ansvarig. Som till exempel hur namn- och personnummerbyten görs i stödsystemen, byte av arbetskläder, omklädningsrum och andra praktiska saker som är avgörande för att arbetsplatsen ska fungera.

"Vi behöver bli mer inkluderande"

Petra Jäppinen på HR C arbetar med HBTQI-frågor.

Petra Jäppinen på HR C arbetar med HBTQI-frågor. Få personer i Försvarsmakten har kommit ut som transpersoner och därför finns ingen stor beredskap för hur arbetsgivaren ska hantera sådana fall, säger hon. Detta kan ju vara en anledning till att folk inte vågar komma ut.

– Vi BEHÖVER bli mycket mer inkluderande och vara öppna och tydliga, säger Petra.

Här delar hon med sig av tips och ger förslag på vägar framåt.

PRAKTISKA TIPS

- » Våga fråga – vad vill du bli kallad (han/hon/hen)? De flesta HBTQI-personer har en förståelse för att det här är nytt för många på arbetsplatsen.
- » Høj HBTQI-kunskapen i organisationen och ta upp det som en punkt på medarbetarsamtalen.
- » Använd ett inkluderande språk – säg till exempel "alla, oavsett kön" istället för "män och kvinnor", "föräldraledig" istället för "mamma-/pappaledig".
- » Gör omklädningsrum könsneutrala, med bås.
- » Gör det till en administra-

tiv fråga om hur du ändrar status i PRIO, till exempel hur det går till att byta personnummer. Information finns på Emilia.

- » Gör inte automatiskt en homo-, bi- eller transperson till talesperson för alla HBTQI-frågor. Detta är frågor som ska drivas av cheferna.

UTBILDNINGAR

- » MHS Karlberg har en Grundutbildning Likabehandling som riktar sig till alla anställda i FM. Den bygger på diskrimineringslagen och diskuterar normer, värderingar, kultur, jämlikhet och inkludering.
- » Alla förbandschefer kan hemställa om att Grundutbildning L Lika behandling hålls lokalt. Dessutom ska alla förband ha personal som har likabehandlingskompetens som tillika-uppgift.
- » Samarbetsyta värdegrund finns på Emilia som alla kan komma åt. Inget medlemskap krävs (Leds Pers).

VAD BETYDER ALLA BOKSTÄVER?

H – Homosexuell, person som dras till personer av samma kön som en själv.

B – Bisexuell, person som dras till personer oavsett kön.

T – Transsexuell, person som känner att hens könsidentitet inte stämmer med hens biologiska kön.

Q – Queer, kan innebära olika saker. I förkortningen "hbtqi" brukar queer stå för queer som identitet, att vara queer. Det innebär att på något sätt bryta mot normer kring kön, sexualitet och/eller relationer, exempelvis genom att vara transperson, ha en icke-monogam relation eller att skaffa barn med en vän istället för en kärlekspartner. Det kan även innebära att inte vilja eller kunna definiera sitt kön eller sin sexuella läggning.

I – Intersex, medfödda tillstånd i vilka könskromosomerna, könskörtlarna (testiklar eller äggstockar) eller könsorganens utveckling är atypisk. En intersexperson kan vara kvinna, man eller något annat.

CIS-person – En person som identifierar sig med könet man fick vid födseln. Cispersonsbegreppet kom till för att beskriva normen. Ordet "cis" är latin och betyder ungefär "på denna sida om". Cis har ingenting med sexualitet att göra. ◀

MATERIEL

STRIDSVAGNEN

Text **Linus Ehn/Leds Komm**

100 ÅR I SVERIGE

I juli är det 100 år sedan den första stridsvagnen tog plats i den svenska armén.

MAN TRODDE LÄNGE att den första stridsvagnen var tysk och hade tillhört armén.

– Men det var den franska vagnen Renault FT som var först! Det hade gått oss förbi helt och hållet, vilket visade sig bero på att den tillhört Tygförvaltningen vid Arméförvaltningen, KAFT, säger Stefan Karlsson, museichef på militärfordonsmuseet Arsenalen.

Flera nya historiska fynd har sett dagens ljus i samband med den forskning som har bedrivits tillsammans med Svensk pansarhistorisk förening, SPHF. Dessa kommer att presenteras senare under året i en kommande bok om pionjärtiden, den första epoken i svensk pansarhistoria, enligt Måns Thuresson på SPHF.

Renault FT fick smeknamnet ”Putte”, sannolikt på grund av sin puteaux-kanon – och den hade ett kort liv i Sverige. I Aftonbladet 19 juli 1921 berättas att en ”fransk tank” anlönt till Stockholm med ångfartyget ➤

Stridsvagn 122 köptes in 1994 och utgör i dag kärnan i de mekaniserade förbanden.

Vega. Kort därefter bildades en försökstrupp vid dåvarande A9 – Kungliga positionsartilleriregementet i Stockholm.

RENAULTVAGN SKÖTS I BITAR

STRIDSVAGNEN KOM ATT användas under en rad övningar under hösten 1921. Tre år senare får infanteriinspektören en rapport från major Bertil Burén som ansvarat för de första försöken med Renault FT.

”Beträffande Renaultvagnen så utföll icke försöken med dess användning särdeles väl”, skriver majoren.

Han radar upp flera tekniska problem och avslutar med att konstatera att de inte hittat någon lösning på hur fordonet skulle användas.

Efter en kort tid som radiovagn sköts arméns Renault FT-vagn sönder på Marma skjutfält. När vapnen tystnat på skjutfältet stod det 1926 i kalendern och Försvarsmakten hade beslutat satsa på en tysk stridsvagn: LK II, som fått be-

nämningen Stridsvagn m/21.

Under mellankrigstiden drogs svensk tillverkning av stridsvagnar igång vid AB Landsverk i Landskrona. Dessa byggdes för export och tysken Otto Merker var hjärnan bakom de första konstruktionerna. Dessa kom att lägga grunden för den svenska stridsvagns-

fram. Det var modeller som m/38, m/39, m/40, samt m/41. Under 1941 beslutades att en ny modell med kraftigare kanon och tjockare pansar skulle byggas.

Men en vagn konstruerad 1941 var omodern redan 1943 och vid krigsslutet stod Försvarsmakten med en omodern

”Men en vagn konstruerad 1941 var omodern redan 1943 och vid krigsslutet stod Försvarsmakten med en omodern vagnspark.”

produktionen. Resultatet blev den lätta stridsvagnen L 60, eller Stridsvagn m/38, som var en av de bästa i sin klass.

40 ÅR MED CENTURION

DEN KOM UT på förbanden 1938–1939, men andra världskriget stod för dörren och det innebar att utvecklingen av vapenslaget kom att utvecklas explosionsartat. Under krigsåren togs en rad stridsvagnar

vagnspark.

Fredsyran 1945 övergick snabbt i kallt krig och Försvarsbeslutet 1948 innebar en satsning på försvaret som saknar motstycke i den moderna historien. Armén skulle bestå av 35 brigader och sex av dessa skulle vara moderna pansarbrigader.

De sex brigaderna skulle utrustas med den brittiska Centurion-stridsvagnen. Den anses

1921
Renault
FT
"Putte"

1939
Strv
M/38

1922
Strv 21
(LK II)

1943
Strv
M/42

vara en av de mest framgångsrika som någonsin byggts.

Under 1950-talet köptes flera modeller av Centurion in och de första fick benämningen Stridsvagn 81, den senaste Stridsvagn 104 och kom att leva kvar fram till 1990-talet.

– Centurion var den första stridsvagn som var jämbördig,

Vagnen fick benämningen Stridsvagn 103 och åsikterna om huruvida den var en framgång eller ett fiasko går isär.

HÖLL INTE MÅTTET

Sammanlagt 290 vagnar levererades mellan 1967 och 1970. En nyanserad bedömning är att den var slagkraftig

kärnan i de mekaniserade förbanden. Utvecklingen av drönare och allt mer avancerade pansarvärnsrobotar spås av vissa innebära slutet för stridsvagnen som slagfältets konung.

Samtidigt tas en rad nya stridsvagnsmodeller fram runt om i världen. Den slagkraftiga kombinationen av eld, rörelse och skydd lär fortsätta vara avgörande långt in på 2000-talet. ◀

” Utvecklingen av drönare och pansarvärnsrobotar spås av vissa innebära slutet för stridsvagnen som slagfältets konung. ”

eller bättre än de tänkbara motståndarna i sin samtid. Men vi behöll den lite väl länge, säger Stefan Karlsson.

Redan under 1960-talet började man planera för en ersättare och man tittade på både amerikanska och tyska modeller. Beslutet blev dock att än en gång satsa på svensktillverkat. Det kom att leda fram till en av kalla krigets märkligaste konstruktioner: Stridsvagn S.

till en början, men också att den tornlösa designen gjorde att 103:an började halka efter i den tekniska utvecklingen redan under 1970-talet. När den sista Stridsvagn 103 togs ur tjänst 1997 var den hopplöst föråldrad.

Köpet av Stridsvagn 122 genomfördes 1994 och den är i grunden en Leopard 2 A5.

Armén har idag 120 stycken Stridsvagn 122 som utgör

MER PANSAR

För den som är intresserad av svensk pansarhistoria finns en rik flora av museer runt om i landet.

Pansarmuseum i Boden, Gotlands försvarsmuseum och Arsenalen i Strängnäs är tre exempel på var du kan se fordon ur arméns historia.

Svensk Pansarhistorisk förening bedriver sedan 1970-talet ett forskningsarbete kring de fordon som har anknytning till Sverige och har i över 40 år gett ut **tidskriften Pansar**.

Text *Per Iko*/Försvarmakten Bilder *SMB Arkiv*/Örlogsmannasällskapet

DE BESLAGTAGNA JAGARNA

Finns det någonsin skäl att trotsa marinchefers order? Kommendörkapten Hagmans agerande vid Färöarna den 21 juni 1940 antyder att svaret i vart fall inte är alldeles givet.

Glädjen var påtaglig när sjömännen efter nästan fyra månaders bortovaro åter anlöpte svensk hamn, som här på Puke. Många behövde emellertid stanna kvar på fartygen för att få dem i skick för neutralitetsvakten.

Från höger Puke, Psilander, Romulus och Remus vid kaj på Nya Varvet. Notera Pukes saknade bogankare och tillbucklade förstäv. De två förstnämnda fartygen namngavs efter forna sjöhjältar, de andra för att påminna om det italienska ursprunget. Enligt den romerska mytologin grundade tvillingbröderna Romulus och Remus staden Rom.

VID KRIGSUTBROTTET i september 1939 beordrades förstärkt försvarsberedskap. För flottan innebar det bland annat att enligt neutralitetsbestämmelserna eskortera såväl svenska som utländska handelsfartyg genom svenskt territorialvatten. Det blev nödvändigt att förstärka kustflottan och i januari 1940 tecknades kontrakt om inköp av fyra mindre jagare från Italien.

Uppdraget att föra hem fartygen gavs åt kommandörkapten av andra graden (motvarande örlogskapten idag) Torsten Hagman. Jagarna hade döpts till Romulus, Remus, Puke och Psilander. Med det

förhyrda passagerarfartyget Patricia fördes besättningarna ner till flottbasen La Spezia.

Den 14 april kastade jagaravdelningen loss. Marinchefens instruktion löd att uppdraget skulle utföras på "det sätt som motsvarar svenska flottans anseende och svenska flaggans ära". Hagman i sin tur utfärdade föreskrifter i händelse av motstånd: "Jagarna upptar strid anfallsvis utan hänsyn till egna förluster. Intet fartyg får uppgivas, utan sänkes av den egna besättningen, därest det inte längre kan försvaras."

FÖR ANKAR VID FÄRÖARNA

I LISSABON BLEV fartygen ligande en månad och dit anslöt

VÄ ÖVRE: Caslon valde avsiktligt att komma ombord på Puke tidigt på morgonen för att överrumpla den svenske styrkechefen. Det lyckades bara delvis, Hagman mötte visserligen upp i pyjamas, men blev klarvaken då Caslon presenterade de brittiska kraven. VÄ NEDRE: Hagman blev aldrig åtalad men heller aldrig formellt frikänd, något han försökte få upprättelse för under resten av sin militära karriär. ÖVAN: De svenska jagarna har utrymmts och brittiska jagare och trålare har lagt sig långsides. Närmast ligger Puke med neutralitetsbandet tydligt målat längs fartygssidan och på styrbordssidan den betydligt större HMS Mashona.

tankfartyget Castor. Fartygen gick sedan till Cobh på Irland där Patricia tog ombord 118 civila svenskar. Den 19 juni nådde avdelningen Färöarna och anvisades ankarplats i Skaalefjorden norr om Törs-havn.

ORDER FRÅN CHURCHILL

SEDAN DEN TYSKA invasionen av Danmark var Färöarna besatt av Storbritannien. Okänt för svenskarna var den brittiska regeringens agerande. För att inte jagarna skulle falla i tyska händer hade premiärminister Winston Churchill beslutat att "immediate steps should be taken to see that the destroyers did not slip through our fingers and we could consider later what explanations we should offer."

På morgonen den 20 juni observerade svenskarna tre brittiska jagare av Tribal-klass som cirklade vid fjordens myn-

ning och en brittisk motorbåt närmade sig Puke. Kommendören Clifford Caslon förklarade krasst för Hagman att de fyra svenska jagarna skulle beslagas klockan 10.00 samma dag. Detta var ett ultimatum. Motstånd skulle slås ned.

skriftligen.

Hagman kallade omedelbart till sig fartygscheferna. Oddsen var dåliga. De större brittiska jagarnas eldkraft var överlägsen. Endast Remus två kanoner kunde verka mot fjordens inlopp. Ifall besättningar-

”De större brittiska jagarnas eldkraft var överlägsen. Ifall besättningarna själva skulle sänka fartygen blev ersättningskrav svårare.”

Svenskarna förbjöds också att använda radio. Caslon understök att hans order kom direkt från den brittiska regeringen. Patricia och Castor kunde fritt lämna Färöarna.

Hagmans spontana reaktion var att avvisa kraven. Han klargjorde för Caslon att detta skulle kunna innebära krig mellan Sverige och Storbritannien, och krävde att få den brittiska regeringens krav

na själva skulle sänka fartygen blev svenska ersättningskrav svårare. Hagman hade också ansvar för Patricia med alla civila passagerare.

JAGARNA ÅTERLÄMNAS

FARTYGSCHEFERNA INSÅG att villkoren måste accepteras. Jagarbesättningarna fördes över till Patricia och Castor. Flaggor och befälstecken lämnades kvar som tecken på att

Patricia hade hyrts in från rederiet Svenska Lloyd och köptes senare in av marinen. En del av dem som togs ombord i Cobh var överlevande sjömän från svenska fartyg sänkta i sjökriget på Atlanten. Andra var svenskar som valt att lämna Storbritannien, bland dem många barn och två gravida kvinnor.

jagarna fortfarande var svensk egendom. Den 21 juni avgick Patricia och ute på fritt vatten sände Hagman ett krypterat telegram till marinledningen.

Brittiska prisbesättningar hade fört de svenska jagarna till Kirkwall på Orkneyöarna, allt medan diplomatin kvarnar malde. På eftermiddagen den 25 juni fick Hagman veta att jagarna skulle återlämnas. En överlastad Patricia kurs med besättningarna ändrade kurs mot Kirkwall.

FYRA DYGN AV REPARATIONER

EN BEDRÖVLIG SYN mötte dem. Alla lösa inventarier var plundrade, och ombord på Remulus var skåp och lådor sönderbrutna. Puke hade fått en maskin obrukbar och ett bogankare saknades. Det tog fyra dygn att få fartygen rena och tjänstdugliga. Efter midnatt den 5 juli återupptog jagarna färden mot Sverige och kunde

sent på eftermiddagen den 10 juli förtöja sida vid sida på Nya Varvet i Göteborg. Marinchefen, viceamiral Fabian Tamm, hälsade välkommen hem, men med en kylig underton.

Dagen efter kallades nämligen kommendörkapten

förevändning överlämna dem underställt fartyg till främmande makt. Flaggans heder går främst." Liknande inlägg gjordes av marinchefen Tamm och överbefälhavaren, general Olof Thörnell.

Med facit i hand lyckades

”Följderna om han istället tagit upp en till synes utsiktslös strid med kanske hundratals döda hade kunnat bli långtgående och förödande.”

Hagman till förberedande förhör vid fältskriftsrätten. Hade Hagman handlat rätt enligt utfärdade föreskrifter? Justitiekanslern fann att rättslig grund för krigsrätt saknades – men uppfattningarna var delade. I augusti utfärdade chefen för kustflottan, konte-ramiral Gösta Ehrensvärd, en hemlig order: ”Jag förbjuder mig underlydande chefer att under någon som helst

Hagman med uppgiften att leverera en välbehövlig jagarförstärkning till Sverige. Följderna om han istället tagit upp en till synes utsiktslös strid med kanske hundratals döda svenska sjömän, utöver förlusten av jagarna, hade kunnat bli långtgående och förödande. Sveriges förhållande till Storbritannien hade allvarligt försämrats – för att uttrycka sig mildt. ◀

SÄKRA SEMESTERÄVENTYRET

Sere-skolan (Survival, Evasion, Resistance och Extraction) i Karlsborg vet allt om hur man överlever i tuffa situationer. De utbildar instruktörer och soldater inom hela Försvarmakten i konsten att aldrig ge upp – även när förutsättningarna är mörka. Här delar instruktör Max Pålsson med sig av dyra tips inför semester i fjäll, skog eller skärgård.

RÄKNA MED DÅLIGT VÄDER

VÄDRET KAN SLÅ om snabbt. En vandring i 18 grader och sol blir en helt annan upplevelse i fyra grader och regn – ett omslag som mycket väl kan ske.

Så även om shorts och lågskor verkade vara en bra idé när ni startade bör det finnas **rejälare kläder** i packningen, och kanske ett mindre **tält eller en duk** för vindskydd.

– Om vädret försämrats och du inte hinner tillbaka till utgångspunkten kan du behöva vänta ut vädret, kanske genom att övernatta, säger Max.

Han påpekar också att du bör **söka skydd i tid**, innan det värsta ovädet är över er.

OM NÅGON SKADAR SIG

FÖR ATT KUNNA ta hand om **enklare skador** som en stukad fot eller en skärskada behöver du ett **första hjälpen-kit**. Ett

elastiskt förband kan vara skillnaden mellan att bli fast långt bort från annan hjälp och att faktiskt kunna ta sig dit.

Om det trots allt inte går att komma vidare på grund av skadan kan du behöva **kalla på hjälp**. I bästa fall fungerar telefonen, men ibland kan någon i sällskapet behöva ge sig av för att hämta hjälp.

– Om du behöver lämna en person ensam ska du tänka på att lämna denne så skyddad som möjligt mot väder och kyla, och kanske även mot nedfallande föremål som grenar eller stenar.

Markera också platsen så att du hittar tillbaka. Har du en

GETTY IMAGES

gps, gör en waypoint. Men gör även en fysisk markering, förslagsvis genom att hänga upp något längs leden, eller gör ett stort tecken på marken med det som finns – grenar eller stenar.

NÄR MATEN TAR SLUT

DU KLARAR DIG bra utan mat flera dagar. Energin sjunker givetvis, du blir svagare. Men du kommer att fortsätta fungera. **Vatten, däremot, är viktigt.** Sök därför efter vatten i första hand. Det kan vara en bäck, en sjö eller diken. Max påpekar dock att du ska undvika diken i närheten av åkrar, som kan vara gödslade, och industrier.

– Om möjligt ska du också

koka vattnet, eller rena det med vattenreningstabletter.

Underskatta inte betydelsen av **frukt eller bär**, som kanske finns i närheten. Det är förstås inte mycket till mat, men det piggar upp och ger tillfredsställelse i en svår situation.

Max generaltips här är att packa **mat för en dag extra**. Om du behöver vänta ut ett oväder under ett dygn kan tillvaron blir väldigt tråkig och krävande utan mat.

– Med mat blir det definitivt lättare att bibehålla en positiv anda, vilket är nog så viktigt för att klara av situationen på ett bra sätt.

GÅTT VILSE?

NÄR DU INTE längre vet var du är behöver du stanna. Inte irra vidare i förhoppning om att du hittar tillbaka till leden eller stigen. **Stanna, samla dig och tänk till**, lyder Max råd. Börja i det stora: åt vilket håll är norr, var finns det stora terrängföremål som höjder, vattendrag och sjöar? Utifrån det bör du kunna hitta din plats i stort på kartan.

Välj sedan en tydlig punkt på kartan, exempelvis ett fält eller en sjö, och ta dig dit. Välj en väg som är enkel att följa och

”Med mat blir det definitivt lättare att bibehålla en positiv anda, något som är nog så viktigt för att klara av situationen på ett bra sätt.”

HAMMUS HAGSTEDT/STRIDSFOTOAVD.

Max Pålsson är instruktör på Försvarsmaktens Sere-skola.

inte inbegriper faror som vattenövergångar eller bergskanter, följ ledstänger i naturen, exempelvis ett vattendrag. Väl framme har du fått en bekräftelse av din position.

INNAN DU GER DIG AV

SE TILL ATT någon där hemma känner till var ni ska röra er och när ni beräknar vara vid olika fasta punkter. Gör upp om att ringa exempelvis när du kommer fram till en övernattningsplats – om samtalet uteblir är det en varning om att något kan ha hänt. ◀

Text **Henrik Lundqvist**
Rådmark/Leds Komm

BRA ATT HA MED SIG

» Karta, kompass
» Gps
» Nödtelefon. Det kan vara din vanliga telefon kompletterad med ett extra batteripack. Se till att telefonen är skyddad mot väta och fysiska påfrestningar.

» Sjukvårdsutrustning. Första hjälpen med åtminstone plåster, tryckförband och elastisk binda.
» Extra mat för ett dygn utöver planen.
» Vattenreningstabletter. För att kunna dricka vatten från

diken, bäckar och sjöar utan risk för att bli sjuk.
» Litet tält eller duk som vindskydd
» Kläder mot oväntad kyla och regn
» Tändstickor, tändare eller eldstål
» Kniv

NY BOK: MARINEN 500 ÅR

DEN SJUNDE JUNI 1522 leverades tio bestyckade fartyg till Sverige, beställda av Gustav Vasa. Därmed var den svenska marinen född och nästa år firas följaktligen försvarsgrenens 500-årsjubileum.

Inför det stora firandet har

förlaget Attunda skeppsförlag sammanställt ett mindre bokverk på 800 sidor: Vår marin 500 år. Det är en populärvetenskaplig beskrivning av såväl materiel- som förmågeutveckling under de fem århundradena, med en stadig koppling till omvärldsutvecklingen under samma period. Inte minst skildras människornas liv i örlogsflottan, bland annat genom bidrag från "några av de allra främsta inom sina gebit inom marinen", enligt redaktören **Claes-Göran Dahl**.

Bildmaterialet är rikt och innehåller generöst med detaljer såväl kring örlogsfartyg och manskap som den ständigt föränderliga säkerhetspolitiska situationen.

Vår marin 500 år utkommer i februari 2022 och kommer inte att säljas till allmänheten. ◀

HEMVÄRNET LYFTER BLÅSET

HEMVÄRNETS 25 musikkårer ska stärkas rejält "i den största satsningen på svensk blåsmusik någonsin", enligt **Leif Karlsson**, musikinspektör på Försvarsmusiken.

Rikshemvärnschefen generalmajor **Stefan Sandborgs** femåriga plan för detta omfattar bland annat medverkan av professionella dirigenter hos kårerna.

– Satsningen berör hela Sverige och den sker i ett läge när svensk blåsmusik står inför stora utmaningar, kommenterar Leif Karlsson. ◀

SÖKES: TUNGDYKHJÄLMAR

OM DU INNEHAR en tungdykhjälm av den typ Försvarsmakten använder uppmanas du att lämna in den till närmaste förband. Skälet är enkelt: Försvarsmakten har aldrig sålt sådan utrustning och myndigheten har ett ansvar för den även om den kommit ut på en civil marknad, eftersom tungdykutrustning är säkerhetsklassad.

– Vi vet att tungdykhjälmar har försvunnit genom åren. När resultatet av pågående inventeringen är känt, kommer brister na att polisanmälas, säger **Johan Brynger** på Marinstaben.

Dykhjälmarna är tillverkade i koppar och har fungerat oför-

ändrade från 1800-talet fram tills nu. De ska nu avvecklas.

Har du frågor? Kontakta **Johan Brynger**, Marinstaben, Stödavdelningen, 073-448 43 49, johan.brynger@mil.se. ◀

SMART SAGT

"Let your plans be dark and impenetrable as night, and when you move, fall like a thunderbolt."

Sun Tzu (544–496 f.Kr.),
general och författare

100 MIL FÖR SJUKVÅRDEN

HEMVARNSSOLDATEN **Lars-Göran Nyholm** cyklade 100 mil från Borås till Umeå i slutet av maj, för att synliggöra vikten av fysisk aktivitet.

– Det är viktigt att vi inte belastar sjukvården mer än nödvändigt, därför behöver vi alla träna utifrån vår nuvarande fysiska förmåga, säger Lars-Göran.

Han ville också hedra all sjukvårdspersonal som sliter hårt för att rädda livet på covid-19-patienter, och samlade därför in pengar som skulle gå "till sjukvårdspersonalens guldkant på deras alldeles för få raster".

Det är i skrivande stund inte klart hur stor summa initiativet inbringade.

Lars-Göran, 56, har tidigare varit kraften bakom och själv deltagit i Veteranmarschen 2013–2019. Han är utlandsveteran och vald till Årets Veteran av Sveriges Veteranförbund. ◀

2,5 ton

Så mycket vatten kan Försvarsmaktens helikoptrar som används för brandbekämpning bära.

FÖRSVARSMAKTEN PÅ INSTA

@forsvarsmakten

NÄR STARTADES KONTOT?

2013.

VEM STYR KONTOT?

Det är jag, Christoffer Dahlin, tillsammans med tre kollegor här på Relation & Kommunikation vid Försvarsmaktens HR Centrum.

HUR BESTÄMMER NI VAD SOM LÄGGS UPP?

Vi har ett tydligt fokus på att inspirera yngre personer, för att gynna Försvarsmaktens rekrytering. Drygt 27 procent av våra 140 000 följare är mellan 18–25 år. Vi försöker hela tiden planera framåt och hitta den perfekta balansen mellan vad som är viktigt för Försvarsmakten och intressant för våra målgrupper.

HUR FUNKAR DET ATT HA OLIKA SOM HANTERAR KONTOT?

Vi har ett tajt samarbete i sociala medie-redaktionen och har möten varje vecka där vi stämmer av veckans inlägg och bestämmer vem som gör vad. Men jag vill understryka att våra duktiga kommunikatörer på förbanden är avgörande för att vi ska få tillgång till bra bilder för de centrala kanalerna.

VILKEN TYP AV INLÄGG FÅR STÖRST GENOMSLAG?

När vi hittar den perfekta balansen mellan något som engagerar internt och intresserar externt. Ett lyckat inlägg börjar med en bra text men följs upp av att våra moderatörer är snabba på att svara på frågor och är engagerade i kommentarsfältet.

Johanna och Anton utbildar sig till hjälpmekaniker på Blekinge flygflottilj.

Porträtt på värnpliktig CBRN-befäl från Totalförsvarets skyddscentrum.

Värnpliktig soldat från Livgardet skjuter pansarskott och skriker: "Skott kommer!"

Sjöman på en korvett från Fjärde sjöstridsflottiljen under en oanmäld beredskapskontroll i oktober 2020.

MAXA SEMES

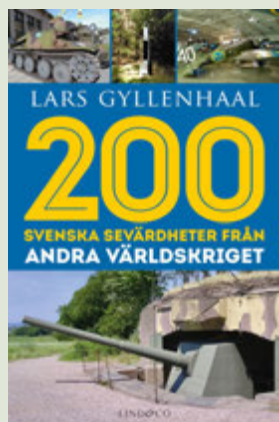
Förhoppningsvis bjuder sommaren på rikligt med sol och värme. Men för de dagar när vädergudarna inte

BÖCKER

LARS GYLLENHAAL

200 svenska sevärdheter från andra världskriget

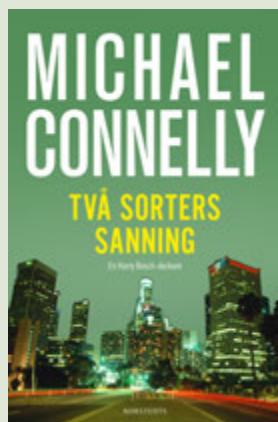
OM PANDEMIN TILLÅTER, vad kan då vara bättre än att ge sig av på utflykter i spåren av andra världskriget – i Sverige. Lars Gyllenhaal har listat 200 svenska sevärdheter som ubåtar, agentbaser och bunkrar, från Skåne i söder till Riksgränsen i norr. Missa inte den svenska kustubåten U3 i Malmö, Luftvärnskanonvagn fm/43 i Strängnäs och bodens fästning – ett av världens största militära byggnadsverk.

MICHAEL CONNELLY

Två sorters sanning

DEN PENSIONERADE kriminalaren Harry Bosch i Los Angeles arbetar numera som volontärpolis i San Fernando. Här hamnar han mitt i miljarindustrin med missbruket av receptbelagd medicin samtidigt som en tidigare dömd mördare anklagar honom för att ha blivit fängslad på falska grunder. Tätt, välskrivet och en Harry Bosch som gärna går sin egen väg för att lösa fallen. Kosta vad det kosta vill.

TOM CLANCY

Hot över Östersjön

EN ACTIONSPÄCKAD THRILLER som inte befinner sig långt från dagens osäkra läge i vårt eget närområde. En Airbus på väg från Stockholm krockar med ett ryskt spionplan och alla passagerare omkommer. Den ryska ekonomin är konkursfärdig och för att dölja sin egentliga plan igångsätter den ryske presidenten flera internationella terrordåd. Men den amerikanske presidenten Jack Ryan anar att något inte står rätt till. Kommer han att kunna stoppa allting i tid? Superaktuell thriller du inte kan sluta läsa.

TERLÄTTJAN

riktigt gör som du vill bjuder Försvarsmaktens presschef Philip Simon här på några bok- och filmtips.

PÅ SKÄRMEN

VIAPLAY

13 hours – The Secret Soldiers of Benghazi

EN ACTIONTHRILLER SOM bygger på verkliga händelser i Libyen 2012. Sex före detta militärer är kontrakterade som säkerhetsvakter för att skydda en inofficiell CIA-bas i staden Benghazi. När USA:s ambasadör i Libyen besöker området bor han på en anläggning nära CIA-basen. Natten den 11 september attackeras den av den tungt beväpnade lokalbefolkningen. De enda som ställer upp och är villiga att försvara den är de privata säkerhetsvakterna. Tät och tung action.

NETFLIX

Lupin

FRANSK SERIE OM gentlemannatjuven Assane Diop som ska hämnas på mannen som gjorde att hans far tog sitt liv. Handlingen är enkel och varvar tillbakablickar med nutid. Det är allt från fräcka stölder till coola förklädnader och ren action. Smart, underhållande och väldigt välspelat. Inte minst av Omar Sy som gestaltar Diop. En serie i lyxförpackning du inte vill missa.

SVT PLAY

Tunna blå linjen

SVENSK TV-SERIE OM sex polisers tuffa vardag i Malmö. Serien ger en osminkad och realistisk skildring av livet som polis i yttre tjänst, och fokuserar mer på relationer än på action. Den har fått ett väldigt positivt mottagande och första avsnittet sågs av drygt 1,7 miljoner tittare.

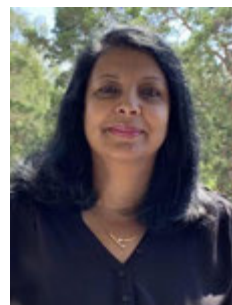

SPRÅKET

KAN SJÄLV

Försvarsmakten kan nu äntligen testa sin egen personal i engelska och franska. Den som gjort det möjligt är Mariamma Martin, med den långa titeln Främste företrädare för språk, på Ledningsstabens utbildningssektion.

HAMPIUS HAGSTEDT/FÖRSVARSMAKTEN

Mariamma Martin har lett arbetet med att utveckla språktester. Nu kan Försvarsmakten genomföra dessa i egen regi, för personal som ska tjänstgöra utomlands.

Om du fått en ny befattning som kräver en SLP (*Standard Language Profile*), eller om du ska på utlandstjänstgöring så behöver du göra ett Stanag-test. Stanag står för *Standardization Nato Agreement*. Det är en Nato-standard som inom språk används för att pröva fyra färdigheter: hör- och läsförståelse, tal och skrift. Du kan testa dig i engelska eller franska, beroende på vart du ska åka eller vad du jobba med. Inom Nato finns sker detta på fem nivåer, men eftersom svenskar i allmänhet är bra på engelska så testar Försvarsmakten inte på de två lägsta nivåerna.

Tidigare genomfördes proven av Försvarshögskolan, men sedan förra året är det alltså Försvarsmakten själv som gör det för sin personal. Mariamma berättar att hon och hennes grupp bestående av språklärare på olika skolor inom Försvarsmakten, utvecklade prov i engelska och franska på mindre än ett år. Det är något som vanligtvis

tar närmare tre år.

– Teamet slet stenhårt under det här året; vi satt på kvällar, helger och semestrar för att hinna klart, samtidigt som vi skötte våra vanliga arbetsuppgifter, säger Mariamma.

Att Försvarsmakten tagit över Stanag-testen medför bland annat lägre kostnader, eftersom man kan använda sig av språkkunskap som finns i organisationen. Proven ges cirka fyra gånger per år.

BERÖM FRÅN NATO

Det första engelskaprovet genomfördes i mars 2020. Egentligen skulle hela teamet ha varit på plats, men det var inte möjligt på grund av pandemin. Hör- och läsförståelseproven, och den skriftliga delen, kunde alla provdeltagare göra samtidigt. För taldelen var en lärare på plats medan den andra fick lyssna på telefon, något som fungerade utmärkt.

– Jag är mycket stolt över mitt team och att Försvarsmakten

nu kan Stanag-testa sin egen personal. Vi har också fått mycket beröm från Natos språkcentrum för vårt arbete, vilket förstås är roligt, säger Mariamma.

FM STANAG 6001 test – upplägg

Hela testet tar 270 minuter, en heldag.

Hörförståelse	60 minuter
Tala	30 minuter
Läsförståelse	90 minuter
Skrift	90 minuter

Engelska teamet: Mariamma Martin (LEDS PERS Utb), Stephen Haughey (TolkS i Uppsala), Olga Lindström (Sjöstridsskolan i Karlskrona), Guy Skingsley (ArtSS i Boden), Mari Luur Söderlund (Logistikskolan i Skövde), Jenny Lindquist och Mattias Gerdin (Markstridsskolan).

Franska teamet: Jerome Jossereand och Carina Gossas (TolkS). <

Text **Johanna Toll/Leds Komm**

Har du också en fråga om Försvarsmaktens uniformer, traditioner eller liknande? Ställ den till förvaltare Patrik Laestadius. Mejla frågan till ff-red@mil.se så får du svaret i ett kommande nummer av Försvarets Forum.

ÄR DET VERKLIGEN MARINEN SOM FYLLER ÅR?

Med anledning av marinens kommande 500-årsjubileum har det kommit en fråga om marinens indelning. För att reda ut besticken har förvaltaren konsulterat kommandörkapten Anders Hörnfeldt, marinens sakkunnige i traditionsfrågor och ordinarie ledamot av Försvarets Traditionsnämnd.

FRÅGA: Varför insisterar Försvarsmakten på namnet marinen? Det var inte marinen som seglade ut från Älvsnaabben för 500 år sedan eller som slogs vid Hogland för cirka 300 år sedan.

Marinen skapades under 1900-talet som ett gemensamt begrepp för Kungl. Flottan och Kustartilleriet så varför är det enligt Försvarsmakten Marinen som fyller 500 år när det egentligen är den Kungl. Flottan?

Inget annat land kallar sin örlogsflotta för något annat än just flotta. Monarkier kallar vanligen sin örlogsflotta för Kungliga Flottan. Gör det enkelt för oss genom att återgå till namnet Kungl. Flottan och inlemma Amfibieregementet i detta likt Royal Navy och deras Marines!

SVAR: Marinen av idag består av flottan och amfibiekåren. Nationellt benämner vi inte längre våra förband eller försvarsgrenar/vapenslag med epitetet "Kungliga", det lever dock kvar i två avseenden.

»» Internationellt benämns marinen som Royal Swedish Navy, som en bekräftelse på vårt stats-

skick, men i dagligt tal översätts marinen till "Swedish Navy".

»» Av tradition kan det fortfarande stå Kungl. Flottan i våra sjömäns mössband om de skulle sakna förbands/fartygstillhörighet eller om vi inte vill att de ska visa vilket förband de tillhör.

Det här blir extra intressant utifrån påståendet om Royal Navy och deras Royal Marines.

Royal Navy är organiserad enligt följande:

- »» Surface Fleet
- »» Submarine Service
- »» Fleet Air Arm
- »» Royal Marines
- »» Royal Fleet Auxiliary
- »» Samt baser och andra stöd och utbildningsfunktioner

Royal Navy har alltså motsvarande uppdelning och benämning som vi har i Sverige.

Motsvarande uppställning för

Flottan har alltid varit en del av marinen där andra funktioner ingår, bland annat amfibiekåren.

Marinen ser ut som följer:

»» Flottan

1. ubåtsflottiljen
3. sjöstridsflottiljen
4. sjöstridsflottiljen

»» Amfibiekåren

1. amfibieregementet
4. amfibieregementet (återetablering i Göteborg under året)

»» Övriga gemensamma funktioner

Det är åtminstone för mig uppenbart att det är Marinen som 2022 fyller 500 år, för aldrig har "flottan" seglat med bara sjömän ombord, utan det har funnits en stor numerär av soldater ombord på de seglande skeppen.

Likaledes räknas ju t.ex. slaget vid Svensund in som en av "flottans" segrar, men det var ju i huvudsak arméns flotta och soldater från bl.a. Livgardet som kämpade där.

Flottan är sammanfattningsvis en del av marinen och den enda skillnaden mot för 500 år sedan är att vi blandar begrepp och benämningar på ett sätt som kan förvirra för den som inte skrapar lite djupare på hur allt egentligen har hängit ihop genom århundradena. Det är dock inte enbart i Sverige och i Storbritannien som den här tolkningen av begreppet Marinen görs, utan även "the Royal Netherlands Navy" har uppdelningen "fleet" och "marines". ◀

ARKTIS ÄR TILLBAKA

Lars Gyllenhaal har skrivit ett tiotal militärhistoriska böcker, bland annat storsäljaren *Slaget om Nordkalotten*.

HÄR I PITEÅ hade vi föredragit en mindre arktisk vår. När jag skriver dessa rader intill Botenviken är det ännu i mitten av maj möjligt att på sina ställen åka skidor, trots att Svalbard i fjol blev både temperaturmässigt och säkerhetspolitiskt hett. Pitebor som läser Försvarets Forum, som undertecknad, tyckte därför att Arktistemat i Försvarets forum 2–2021 var naturligt. Det var också högst välkommet att Försvarsmaktens insatschef tydliggjorde att Arktis militärt sett omfattar två tredjedelar av vårt land, liksom att Arktis är föremål för ett stort militärt intresse, främst ryskt.

Under 1900-talets sista två decennier upplevdes en liknande renässans för nordliga militära aspekter, men då var nyckelordet Nordkalotten och jag får väl tacka den trenden för att min bok *Slaget om Nordkalotten* blev en bästsäljare.

HÅMPUS HAGSTEDT/STRIDSFOTOAVD

Den arktiska miljön är ofta oförlätlig och ställer höga krav på förband som verkar i den.

Den innersta arktiska ”trädockan” är Nordkalotten, som numera främst är ett geografiskt begrepp och omfattar de två (tidigare tre) nordnorska fylkena samt Norrbotten, finska Lappland och ryska Murmansk oblast.

Att Kina visar allt större intresse för Arktis och nästan har krävt att bli betraktat som en arktisk stat är på sätt och vis nytt. För den som har förmånen att kunna läsa historia känns Kinas

”Det känns omtumlande hur snabbt ny teknik och klimatförändringar har ökat exploateringen av Arktis.”

Hur förhåller sig Nordkalotten till Arktis, och hur är det med Barentsregionen? Dessa tre begrepp är som de där delbara ryska trädockorna. Ytterst har vi Arktis, som militärt sett är något större än området innanför norra polcirkeln. Den europeiska delen av Arktis kallas ibland för Barentsregionen, ett enormt ekonomiskt och kulturellt samarbetsprojekt som lanserades främst av Norge kort efter Sovjetunionens sammanbrott.

SAMARBETE HÄNGER PÅ TUNN TRÅD

NORR- OCH VÄSTERBOTTEN blev svenska delar anslutna till Barentsregionen. Svenskar var under många år mycket aktiva i samarbetet och under en tid förekom också öst-västliga utbyten mellan militära förband inom regionen. Den stora öst-västliga friktion som uppstått genom Kremls krigföring mot Ukraina har inte tagit kål på Barentssamarbetet, men det är nog ingen överdrift att säga att samarbetet främst lever på grund av norskt tålamod, och att det hänger på en tunn tråd.

uppdykande i arktiska sammanhang inte helt nytt. Den nederländske sjöfararen Willem Barents hade som karriärmål att ta sig den nordliga sjövägen till Kina. Men hans ambitiösa försök att nå Kina slutade med hans död 1597. Arktis är tillbaka som samtalsämne på högsta nivå och därmed även Kina – fast vad gäller Kina på ett omvänt sätt.

Det känns omtumlande hur relativt snabbt ny teknik och klimatförändringar har ökat exploateringen av Arktis och därmed även flera staters ekonomiska och säkerhetspolitiska intresse för området. Tänk om ett mer långsiktigt tänkande, inte minst i Kreml, kunde få prägla den arktiska agendan? Det skulle Arktis verkligen behöva.

Lars Gyllenhaal

Författare med inriktning på militärhistoria. Årets Pitebo 2011 "för sitt mästareliga arbete i att gräva fram intressant militärhistoria."

BILDEN

Foto Jimmy Croona/Försvarsmakten

VINNANDE VILA

Fotograf Jimmy Croona, kommunikationschef på SkyddC i Umeå, fick ett hedersomnämmande i tävlingen Military Visual Awards 2020, för den här bilden på två soldater på SkyddC som precis klarat övningen Aldrig Ge Upp.

Posttidning B

FÖRSVARSMAKTEN

Försvarets forum, SE-107 85 STOCKHOLM

ETT MEDDELANDE FRÅN MILITÄRA UNDERRÄTTELSE- OCH SÄKERHETSTJÄNSTEN

VEM GILLAR DET DU DELAR?

Öka ditt säkerhetsmedvetande på forsvarsmakten.se/saker

FÖRSVARSMAKTEN